

Бурят ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой,
Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 144 (9283)

ИЮНИН

18

СУББОТО

1960 он

Сэн 20 мүнгэн

Мал ажалай продуктууды гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорноо урид дүүргэгдэнэ (1-дэхи нюур).
В. И. Ленинэй зохиолуудай юхэдэхи том (1-дэхи нюур).
Колхоз, совхозуудай полинуудһаа (1-дэхи нюур).
Республикын колхоз, совхозуудта пар хахалалга тухай 1960 оной июнин 15-най мэдээн (1-дэхи нюур).
Д. Гыргенов.—Үндэгэнэйнгөө тоо мэдэдэггүй аад... (1-дэхи нюур).
А. Бадмаев.—Найрхахаяа бэшэ, дүүргэхээ уялга абадаг (1-дэхи нюур).
ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ: А. Васильев.—Зураглан харуулхата ойлгосотой (2-дохи нюур).

П. Хадалов.—Зүүн зүгы шэнжэлдэг элитэ эрдэмтэ (2-дохи нюур).
КПСС-эй ЦК-гэй июлин Пленумэй хүндэлэлдэ: И. Пассек.—Шалгалтаа олоороо хабадая, Н. Батурын, К. Халтанов.—Шэнэ техникэдэ үргэн харгы гаргаха (2-дохи нюур).
Н. Дамбаев.—Эжынгээ орондо хаалишан болоо (3-дахн нюур).
Цыден-Жап Жимбиев.—Түрүүшын үдэр (3-дахн нюур).
Н. Дампилов, Б. Жамсов.—Кино. Шэнэ газар хахалагдаа (4-дэхи нюур).
ХИЛЫН СААНААА. (4-дэхи нюур).

СОВЕТ ХЭБЛЭЛЭЙ ҮДЭР БҮХЭНЭЙ ХЭРЭГ

Һаяхан Москвада болоһон коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай нэрэ зэргын түөө мурсыөөндэ түрүүлһэн хүнүүдэй Бүхэсоюзна зүблөөндэ хабааншадые амаршалха зуураа, КПСС-эй Центральна Комитет тэрэ мурсыөөнэй гол онсо шэнжыень усхайлаң тэмдэглэ. Эрдэм, техникын шэнэ туйлалтануудта түшэглэн, ажалай бүтээсье дээшлүүлхын түөө тэмсэл, саг үргэлжэ урагшаа түгүүлдэг, зоримгойгоор ородог, эсэн бодолтой, хамаг хаба шаданаараа ажал хэдэг шэнэ хүнүүдые хүмүүжүүлэ зорилго—эдэ хоёрой ахаршагуй холбоотой байдагынь мүнөө үсын мурсыөөнэй өөрсэ шэнжэ боллоо. «Хүн шэнэ байрада үүжэ ороходоо, бүхэ хуушарһан дэлһэнэ халахая гэдэнэ шэрэхэй, абаашахагүй гэжэ оролдодог. Мүнөө бүхэ общество шэнэ шата мэдэ дамжан гаража ябана. Тийхээ энэ обществон түрүү хүнүүд шэнэ гэртэ байха түхэл шэнжээ, абайн зангаа, ёно заншаала бүридхэ байгуулахы эрмэлзэлэг байһанын айкалтай бэшэ. Инмэл даа—тэрэ хүдэлөөнэй агуухэ хүсэн, агуухэ түхэтэ удахашанар. Таанад тэрэ хүдэлөөнэй үүсхэлдэ, түлөөлөгшэд болонот», гэжэ Н. С. Хрущев зүблөөн дээрэ хэлээ һэн.

Хурса, ойлгосотой үгэнүүдээр бүхэ ардай хүсэтэ хүдэлөө дэлгэрүүлэ, эмхидхэхэ, нарижуулха, тэрэ хүдэлөөндэ туһалха шухала зорилго ажал хэблэлэй хүдэлмэрилгэшэд үрда табиглана. Хэнэйшэ ойлохоор, ажабайдалһаа абтанхай, болонто хэрэг дээрэ шалгалдан коммуним байгуулгын асуудалуудта анхаралаа эхээр хандуулхы В. И. Ленин хэблэлэйхиды уряалдаг бэшэ.

Коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай хүдэлөөн ажалай асуудалууды гүнзгээр аруулха, ерээдүйн хүниен хүмүүжүүлэ эрилтэ манай хэблэлэйхидэй үрда табна. КПСС-эй XXI съезддэ бэлдхэжэ байһан маршалдашгай үдэрүүдтэ «Комсомолецка правда» бултанһаа түрүүшэн коммунистическэ ёһоор ажаллаха, хураха, ажауухаяа шидлэһэн Москва-Сортировочная депотой бүтээг хүдэлмэрилгэшдэй дүй дүршэл бэлдэндэ мэдэжэ болотор өөдөнэ үрөө һэн. Тэрэ газетэ удахаара, шаһараараа «боти, том номуудһаа һурагуй хүндэ шэгнүүртэй» публицистикын хурса, тодо материалнууды олоор толилоо һэн.

«Вышневолоцкая правда» гэжэ Магахан газетэ алдарт үүсхэлдээдэй һайса туһалдаг. Тэрэ газетэ Валентина Гагановагай баатаршалга тухай эгээл түрүүлэн уншагдалта өөрөөжэ үгэлһэн юм. 1958 оной намар сууга Гаганова эгээлдэһэн, хожомдоһон хүн, звено, бригада байһа ёһогүй» гэжэ гаршагтай статьягаа тэндэхи газетэдэ толилуулаа һэн. Тэрэ үдэртөн бэлдэгдэһэн түгүү бэшгэ соогоо городой газетэ совет эхэнэрэй ариун тунгалаг ханал болло, ашатай туһатай үүсхэл үнэрээр сэгнэһэн юм.

Коммунистическэ ажалай ударнигуудай, бригадануудай дүй дүршэл тухай Украинаны «Хүдэлмэрилгэшдэй газетын» коллектив һонирдолтойгоор, шадамараар бэшэдэг. Манай үе сагай гайхамшагта хүдэлөөн—коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай нэрэ зэргын түлөө мурсыөөн арадай ажалын бүхэ һалбаринүүдта, ганса промышленностьда бэшэ, мүн хүдөө ажыхыда үргэдэн дэлгэржэ байна. Механизаторнуудай, мал ажалай өөрмөцүдэй коллективүүд коммунистическэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэнь. Хүдөө ажыхын үүсхэлдэ хүдэлмэрини хуушарһан норма, арга методууды болуулжа, шэнэ технологи, түрүү эрдэм наукин туйлалта хүдэлмэрилгэш шэлжүүлэн оруулһа, шэнэ норма, арга методууды ухаалан зохино.

Мүнөө хүдөө ажыхын мэргэжэлтэдэй бүхэсоюзна зүблөөн боложо байна. Кремлин үндэр трибуна дээрлээ мурсыөөндэ түрүүлһэн сууга үүсхэлдэ Н. Ф. Мануковскин, А. В. Гиталовай, В. А. Тюпкогой нэрэнүүд дурдагдаа. Коммунистическэ ажаллаа гэдэн уряалтай алдарт хүдэлөөндэ олон, мянгад механизаторнууд, тарыашад, малшад хабаадласана. Тэдэнэй дулда Турсуной Ахунова, Иван Бунеев, Ярослав Чиж, Вера Рыбачек, Антон Бартулис, Степанида Виштак, Иван Малашенко, Евдокия Кулемына, Михаил Добжин, Иван Швыдко, Прасковья Коврова, Фелиция Чуплинская болон бусад бии.

Совет хэблэл эрээдүй тээшэ түгүүлэн түрүү хүнүүдэй һайшаалта шэнжэнүүды алиһаа аргаараа харуулха зуураа, хүнүүды ажалда коммунистическэ хандаагаар хүмүүжүүлэ, үнэрлэн сагай үлгэдлүүдтэ сүлөөрлэн шэнэ хүнүүды хүмүүжүүлэ хэрэгтэ туһалһа.

Юрын ажалла хүн гэшэ манай газетэ, журналинуудай, радио-телевиэзионо дамжуулануудай түрүүшын гол герой байха зэргэтэй. Гэбшэ манай хэблэл түрүү совет хүнүүд тухай, тэдэнэй үнэтэй сэнтэй дүй дүршэл тухай гүнзгээр, шадамараар харуулжа заримдаа шаданагүй. Халирхайгаар, согзалиггүйгээр, уншахада хүжүүнээр, унжагайгаар бэшэгдэһэн хуудһанууд манай газетэнүүдтэ дайралдада. Һонирхохоор, һургаал абамаар юмгүйгуула «зохиолнууд» үшөөл тушаалдагай байһанын гэмшэлтэй. Тэрэ материалнууд соо бэшэгдэһэн хүнэй оидло хүнөө юугээрэй илгарһынь, ягаад амжалта туйлаһынь, тэрэнэй юу халан абахаар байһынь ойлогхогуйш. Түрүүшүүлэй ажалай бүтээсьин рекордто тоонууды дурлаха ушарал олон тохёолдодог гэбшэ. тэрэ хүнэй ягаад, амар замаар амжалта туйлаһынь харагдадаггүй, хүндэ туһа хүргэхэ, шэнэ үүсхэл гаргахыдань хамһабари болохо «амиды хэрэгтэй» хаана бэшээтэй байһанын олодоггүй.

Манай журналистнар ажабайдалай бурьяла уралдал соогур урагшаа дабшажа ябанын арадаһа саг үргэлжэ һургаал абаха уялгагай, Киевий журналист Владимир Югов Кольчигой бригадада һара соо ажаллаад, тэрэнэй дүй дүршэл шэнжэлээ. Энэ хадаа бурьяла элшэ, үүсхэлээр дүүрэн манай ажабайдалай гайхамшагта үдэрүүд тухай һаруул тодоор, хүнэй зүрхэ хүдэлгэмөөр хөөрэхэ, ажабайдалы гүнзгээр ойлгохо совет журналистнуудай охи ольһо эхэтэ оролдогын угаа һайн ори ганса бэшэ жэшээ боллоо. Хүнүүдэй ажалай намтар тухай уранаар найруулагдан расказууд хэрэгтэй. Ашатай туһатай дүй дүршэл халан абажа байһан хүн бүхэндэ хэрэгтэй хүдэлмэрини олол оншо, арга методүүд тиймэ зохиолнууд соо тон тодоор бэшэгдэхэ ёһотой. Манай ажабайдалда шэнэ урагдал асарһан коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай хүдэлөөнэй, манай экономикын, шухала асуудалууды ухаалан удахан бэшэһэн эрдэмтэдэй, экономистнуудай, пропагандистнуудай статьянууд манай газетэнүүд соо ёһото һуурия олохо зэргэтэй. Ажал мэдэжэ, ерээдүй тээшэ тэгүүлһэн хүнүүд тухай зүрхэ сэдхэлээ хүдэлгэн, даамайгаар бэшэжэ һурахын тула хэблэлэй хүдэлмэрилгэшдэни

Мал ажалай продуктууды гүрэндэ худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорноо урид дүүргэгдэнэ

Гүрэндэ мяха худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорноо урид дүүргэгдэнэ—Московско-Пермскэ областнуудай, Хальмагай АССР-эй, үндэгөөр—Вологодско, Ленинградска, Новгородско, Эрхүүнэй областнуудай, Красноярска болон Хабаровска хизаарнуудай.

В. И. Ленинэй зохиолуудай юхэдэхи том
КПСС-эй ЦК-гэй дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институтай бэлдэһэн В. И. Ленинэй зохиолуудай үрин суглуулбарини юхэдэхи том хэблэгдэ.
В. И. Ленинэй 1904 оной июль-э 1905 оной март хуртээр бэшэһэн зохиолууд тэрэ ном соо оруулагдана.

лээд эхээр оролдохо болодо байна. Совет хэблэл олон тоото эдэбхитэй хүдэлмэриншэн, хүдөө бэшгээдэггүйгээр юу-мэ хэжэ бирахагүй. Творческо ажалай баяр, бэрхшээлүүд тухай хүдэлмэриншэд, үүсхэлшэд өөһэдөө һайнаар хөөрэдэг, бэшэдэг гэшэ. Гагановагай, ленинградтайнд Карасев Дубинин хоёрой, киевлянин Семинский болон бусад түрүүшүүлэй статьянууды уншахадаа сэдхэлээ хүдэлгэнгүй байхын аргагүй. Тэдэ статьянууд соо ажабайдалы ами бэээрээ үзэлһэн хүнүүдэй үдэр бүрин ажал, шэнэ үүсхэл гаргагдай урда тохёолдодог баяр, бэрхшээлүүд үнэн, зүбөөр бэшэгдэлэг.

Коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай нэрэ зэргын түлөө мурсыөөн хаа хаангай дардам харгыгаар, наад, бэрхшээл үзэнгүйгөөр дэлгэрнэ гэжэ һаналтагүй. Үүсхэлһын үнэтэй сэнтэй дурдахал «хайсагта хаагаад, суургадалдаг», түрүүшүүлэй дүй дүршэлэй эгээл шухала юммынь балартуулда албан хойргогууд, консерваторнууд хааншэны үгы болоо гэж гүт? Коммунистическэ ажаллаха гэшэ гүрэнэй мүнэг, зөөри дэмы таллар гаргалдаг, үйлдэбэрини хайша хэрэгээр хүтэлбэрилдэг, нийтын жаг заршам эблэдэг ушарнуудтай тэмсэхэ гэдэн удахатай. Үүсхэлшэдтэ хэблэлэйхид хамаг хаба шаданаараа туһалха уялгагай. Түрүү хүнэй үүсхэл бүхэн тэрэ дороо һайшаадаг, дэмжэгдэг лэ! Шэнэ, түрүү үүсхэлэе хабадаг, сэгнэдэггүй хүнүүды толи, гэрэлд тодоор харуулха шухала. Коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай һайшаалта хүдэлөөндэ оролсоходоо, эндэ тэндэ үлүү шууга татаха, дээгүүр һэбээтэй, хүхирүү аашанууды үзүүлэ ушарнууд тохёоллоо. Тиймэ оршон байдалда эмхидхэгдэһэн бригаданууд удаһыньгүй таран халадаг. Тиймэ тулоур ушарлануудтай манай хэблэл тэмсэхэ уялгагай. Коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай хүсэтэ хүдэлөөндэ 5 миллионһоо үлүү ажалшад оролсоо. Коммунистическэ ажаллаһын түлөө хүдэлөөе бүри түргэнээр дэлгэрүүлэхэ, тэрэ хүдэлөөндэ ажалшадые олоор хабаадуулха хэрэгтэ партийна, профсоюзай организацинууд, ажахын хүтэлбэрилгэшдэ, манай хэблэлэйхид хамаг хаба шаданаараа туһалха зэргэтэй.

Совет арад КПСС-эй ЦК-гэй июлин Пленумы ажабай шэнэ амжалтануудаар угтахаяа бэлдэнэ. Үзэгдөө, ябагдаагүй харгыгаар урагшаа дабшаһан коммунистическэ ажалай бригадануудай, ударнигуудай нэрэ зэргын түлөө мурсыөөндэ хабаадагдалта шухала, шанар һайнтай, үнэ сэн багатай эд хэрэгсэл бүтээхын тула эрмэлзэн оролдоно. Бүхэ обществонгоо аша туһада зориулан ажалынь магтан дуулаха гэшэ газетэ, журналинуудай, радио телевиденин ариун нангин зорилго болоно бшуу.

(«Правдын», июнин 16-най түрүү бэшгээ).

КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ПОЛИНУУДҺАА

МОДОН БОРНОЙ ХЭРЭГЛЭНЭ

Кукурузашан Николай Конечных гэшын звено (Бичурын аймагай Дзержинскийн нэрэмжэтэ колхоз) даажа абаһан-газарайнгаа га бүхэнһөө дунда зэргээр 500 центнер кукурузын ногоон эшэ набша хуряаха уялгагай юм. Энэ-нэйнь бөлүүлэгдэхэ байһанда этигэхээр. Юундэб гэхэдэ, һёдондо эдэнэр гектар бүрин 300-һаа 500 центнер хуртээр ногоон набша хуряагаа һэн. Үржэлтэй, нуруули газар эргээнһэ бэлдээд, гектар бүхэндэнь 20 тонно хушан наг шэбхэ гаргаха тараһан байна. Аятай дулаан үдэрнүүдэй болоходо, май 25-да тариха эхилээд, зургаа хоноод дүүргэһэн юм. Буртаг үбнэнтэй тэмсэхын зорилгоор мүнөө модон борнойнууды түхээрээд, бүхэ газара нэгэ дахин борнойло. Элдэб хорхой шумуултай тэмсэнэ, хоро сааса. Мүнөө кукурузын набша жэгдэ, үдхэнөөр гарана. К. Бобров.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДА ПАР ХАХАЛАГА ТУХАЙ

1960 оной июнин 15-най мэдээн

Аймаг	Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр
Иволгын	83
Тарбагатайн	83
Мухаршэбэргэ	78
Бичурын	76
Б-Кударын	70
Зангайын	67
Прибайкальин	63
Түхүнэй	59
Торин	58
Хорин	58
Закаменай	57
Зэдын	55
Сэлэнгын	51
Кяхтын	38
Баргажанай	35
Кабанскын	31
Аруунын	12

С О В Х О З У У Д:

Саяанай	153
Хэжэнгын	78
Анагай	69
«Пограничный»	65
Онохойн	64
«Эрдэм»	63
«Октябрьский»	63
Хорин	59
Оймурой	58
Сэлэнгын	55
Кабанскын	53
Иволгын	44
Бичурын	36
Курумканай	35
Борьбёгой	27
Кударын	22
Кяхтын	21
Аруунын	18
Суулгын	15

Үндэгэнэйнгөө тоо мэдэдэггүй аад...

Байгша ондо Баргажанай аймагай колхозууд, совхоз июлин 1 болотор гүрэндөө хамта 570 мянган үндэг худалдаха уялга абанхай. Тэдэ мүнөө энэ уялган оройдоол 62,3 процент дүүргэгдээд байна. Үнэндөө аймагай бүхэ колхозууд арга боломжоёо зүбөөр элсүүлжэ шадана һаа, үндэг худалдаха уялгага хэлһэн болзорттоо дүүргэхэ гүйсэд аргатай байгаа. Харин гансахан Курумканай совхоз жэлэй эхинһээ хойшо үндэг суглуулха хүдэлмэрини муу бэшээр эмхидхэжэ, ойрын үдэрнүүдтэ үшөө 9 мянган үндэг тушаагаад, уялгага дүүргэхэнь.

Тийхэдэ аймагай «Гигант» (түрүүлгэһэн нүхэр Поздняков), Барханай Карл Марксын (түрүүлгэһэн нүхэр Дамбаев), Дээрэнэй Ленинэй нэрэмжэтэ (түрүүлгэһэн нүхэр Цыбиков) болон бусад колхозууд гүрэндэ үндэг худалдаха уялгага һаял 40—50 процент болгонхой. Жэшэнь, «Гигант» артелинихид гүрэндөө хамта 65 мянган үндэг худалдаха аад, мүнөө июнин 10-най мэдээгээр оройдоол 25 мянган үндэг тушаагаа. Тэдэ колхоз энээнһээ олон үндэг худал-

даха аргатай байгаа гү? Дүүрэн аргатай. Эндэ шубуудын яһала олон, гэдэниен оролдоһотой, бэрхшэһе хүнүүд харууһална. Гансхан лэ энэ артелидэ абтан үндэгэнэйнь тоо бүридхэл ёһоор хэлдэггүй. Тэдэнэй олонхын гүрэндэ тушаагдаһын орондо колхозой амбаарта орожо, «доторой хэрэгтэ» гээд гаршаалагдана. Мүн нилээд олон үндэгэн муугаар хадалагдаһан дээрлээ гутажа, тэрээржэ хаягдана. Тэрэшлэн аймагай бусадшы колхозуудай правленинүүд үндэг һайнаар суглуулха, тоо бүридхэлэнь зүбөөр хэжэ тушаа анхаралаа багаар табина, энэ хүдэлмэрини шанга хиналтада абадаггүй байха юм.

Хэнэйшэ мэдэһээр гүрэндэ үндэг худалдаха даабари харюусалгатай хэрэг, заабол саг болзор соогоо дүүргэгдэхэ ёһотой бшуу. Илангаяа II, III кварталда, таяагай һайса үндэгэлхэ үдэл тэрэниен олоор суглуулжа, нэгшэ гаршаа хорлодо ороулангүй тушааха гэшэ колхоз, совхоз бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг ха юм.

Д. Гыргенов.

НАЙРХАХАЯА БЭШЭ, ДҮҮРГЭХЭЭ УЯЛГА АБАДАГ

Росин Федерацин Министруудэй Советэй дамжуулгын Улаан туг республикынмай «Бажа байха үдэг, майн эхээр Сэлэнгын аймагай колхозууд, совхоз мал ажалай продуктуудые бүри эхээр абаха, гүрэндэ худалдаха тухай харюусалгатай уялганууды абанхай байна. Тэдэнээ бөлүүлхын зорилгоор мал адуулагшад, хааншад, шубуушад, механизаторнууд улам эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, зарим тэды амжалта туйлаһан юм. Сэлэнгын совхозтой Ехэ Сагаанай үлгэртэ үндэг гүүртын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Шулуутын гүүртын хаалишад һу эхээр хааха мурсыөөндэ мүнөөшө шалгаржа ябана.

Гэхэтэй хамта аймагай колхозууд, совхоз майда хараалагдан нэгдэхэ дайшалхы зорилгоёо бөлүүлжэ тушаагай. Гүрэндэ 3933 центнер һун худалдагаа гэхэ гү, али хараалагдан түсэб 92,9 процент хүргэгээ бшуу. Ондогоор хэлэхэдэ, 310 центнер һун дутуу тушаадаа.

Энэ хараалһан түсэбөө аймагай малшад бодото дээрэнэ бөлүүлжэ арга боломжотой байгаа гэшэ гү гэжэ асуухаар, Тийгээ, бүхэ арга боломжотой байгаа. Энэниен нимэ баримтануудаар тодорхойло болоно. Жэшэнь, «Эрдэм» колхоздо май һарада 525 центнер һун хаагдаад, 435 центнерын гүрэндэ худалдагдан байха юм. Энэ юу харуулаһа гэхэдэ, түс колхозойхид гүрэндэ шадлаал һаа ехэ һу худалдаха зорилго табина ха юм.

Хэрбээ үбэр Зөөхэйдэ абтанһан

һүнэй 83 процентые гүрэндэ тушаадаг һаань, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид һаанһан хүнэйнгөө оройдоо 54,5 процентынь гүрэндэ худалданһан байна. Харин май һарада Ноёхоной хаалишад 840 центнер гэхэ гү, али апрелини-һаа 173 центнерээр ехы һаагаа. Зүгөөр колхозой правлени, партиком ехэнхи һуеэ гүрэндэ худалдаха тухай анхарал табяагүй байшоо. Энэниһээ шалтагаалжа, апрель һарынхид ороходо бага һун гүрэндэ тушаада.

Хэрбээ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид «Эрдэм» артелинихид адыар һу тушаабал, май һарада нэмжэ 200—210 центнер һу гүрэндөө худалдаха аргатай байгаа.

Апрелинихид ороходо багы Сталиной нэрэмжэтэ колхозойхид худалданһан байна. Юундэб гэхэдэ доторой хэрэглэмжэдэ гээд комплекско бригада» бүхэндэнь һуеэ гаршаалагд байна. Эндэ 876 центнер һун хаагдаһан байгаа һаа, 676 центнерын гүрэндэ худалданһан байха юм. Ингэжэ майда хаагдаһан һүнэй 38 процент шахуун доторой хэрэглэмжэдэ гаргагдаһан болоно.

Аймагай ажаһынууд һаанһан хүнэйнгөө 80 процентые тушаадаг байбал, абанһан уялгануудаа дүүргэхэ, үлүүлэ дүүргэхэ байгаа. Май һарада Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Эрдэм» колхоз һаанһан хүнэйнгөө 81—83 процентынь гүрэндэ тушаанһан байна. Энэ баримта юу гэршэлнэб гэхэдэ, фермэ, колхоз бүхэн оролдобол һу эхээр гүрэндэ худалдаха аргатай байна.

Аймаг гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө гол түлэб дүүргэ. Гэхэтэй хамта Карл Марксын, Сталиной, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд хэлһэн үгэдөө хүрөөгүй.

Мүнөө үдэл бүхэ ажаһынууд мал түлжүүлэхэ, бэлһэн таргалуулха арга боломжотой. Тиймһээ энэ шухала хэрэгтэ анхарал табихаар байгаа. Гэхэ зуура колхозууд мал түлжүүлэхэ, бэлһэн таргалуулха тушаа һаналаа багаар табина. Сталиной нэрэмжэтэ колхоздо үнэрлэн жэлэй һүүл багаар түлжүүлэхэ, шахан таргалуулха залуу эбэртэ бодо малай гүүртэнүүд эмхидхэгдэһэн юм. Түрүүшээр эдэ гүүртэнүүдтэ яһала анхарал табигладаг һэн. Ингэжэ һарын дүүрэхэ багта малаа шэгнэдэг, малшадай мурсыөөнэй дүн гаргагдадаг байгаа.

Харин мүнөө хада эдэ гүүртэнүүдэйнгээ малшадай ямараар хүдэлжэ байһанын шалгаа ябадал болонхой. Мүн эндэхи малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдаһангүй. Социалистическэ мурсыөөншы эмхидхэгдэнгүй бшуу. Жэшээлэн хэлэхэдэ, мал адуулагшад нүхэд Шарпов, Дамбиев, Санжнев, Доржиев гэгшэд малайгаха шэгнүүрэй ямараар нэмжэ байһанын мэдэнгүй. Эдэ гүүртэнүүдтэ газетэ, журналнууды саг соонь абаашагдадаггүй. Радиошы гэжэ байхагүй.

Аймагай бусадшы зарим колхозуудта, совхоздо нимэрхүү дутагдалнууд һэн. Уялга абаа хадаа заабол дүүргэхэ ёһотой гэжэ дээрэ хэлэгдэһэн ажаһынуудай хүтэлбэрилгэшэд мэдэрхэ бээ гэжэ һанагдана. А. Бадмаев.

Сэлэнгын аймагай Тельманей нэрэмжэтэ колхоз хонидо саг соонь, һайн шанартайгаар хайшалһа гэдэн үүсхэл гаргаа һэн. Эдэнэр электроагрегадууды олоор табяад, хонидо һайн хайшалжа байна. Энэ хүдэлмэридэ һаалишад үдэрнй хабаадласана. Зураг дээрэ: һаалишан комсомол басаган Роза Митупова һон хайшалжа байна. А. МАНТАЕВАЙ фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Зураглан харуулжа да ойлогсотой

Мухаршээрэй Сталиний нэрэмжэтэ колхозой ну хаалини хоёрдохой фермын хаалишад удаан сар соо гээдэжэ ябадаг байһан юм. Тээд ну хаали хоёр абаха бүхи арга боломжо-үбөхэ хоолшы бии, үнээдыньше һайн, хаалишадыншые барагсаан шахуу залуушуул байгаа. Хэды тимэшые һааны, ну хаали багагайд байдаг һэн. Энэ дутагдалаа залханы тулада колхозой партинийн организаци тус фермын малшадый дунда, ябуудлаг ойгууламжынгаа хүдэлмэри һайжаруулжа гэжэ шиндээ бэлэй. Тингээд малшадта таарамжатай зохид эрхэ байдал хангагдаа, хамтын һайн байра бэлдэгдээ, Неделидэ хоёр дахин нүүдэл кино гаргагдадаг, газета, журналнууд ходо асаргададаг, радиоприемник хүдэлдэг болонхой.

Колхозой партинийн комитет зураглан харуулжа зүйлүүдые хэжэ эхилэ бэлэй. Фермын гэр байра шадар, үнээдэй байрын хажууда, улаан булан соо ханын газета ходо гарадаг, абалын уялгаа амжалтатайгаар дүүргэхин түлөө малшадые уряалан лозунгууд, плакатууд хадангай байдаг болоһон байна. Фермын гол шухала зорилго тухай илхамжын хүдэлмэри ябуудхатаа хамта тодорхой уряануудые бэшэдэг болоо гээдэ: «Нүхэд малшад! 1960 ондо 1100 центнер үхэрэй мяха абая, гүрэндэ худалдаха 370 эбэртэ мал шахан таргалуулаа. Энээнһээ гадна үшөө тодорхой уряануудые ингэжэ бэшэдэг болоо: «Дутуу һаагдажа, үнээдэй дээндэ 100 граммшые һүн үлбэл, манай фермэ нэгэ үдэр соо 18 килограмм, һара соогоо—540, жэл соогоо 6840 килограмм ну гээнтэй ади болохо гэжэ нүхэд һаалишад ойлыг. Энэмнай 7756 түхэриг мүнгэнэй сэнтэй байна».

«Нүхэд һаалишад! Үнээдэй дэлэн нидээрэд, бүлээн уһаар угаахада, үнээн бүриһөө үдэр бүхэндэ 500 грамм һүн үлүү хээр һаагдана. Энэмнай үдэр соо 225 литр, һара соо—6750, жэл соо—81 мянган литр һүн нэмэжэ абтаха гү, али 98 мянган түхэригэй олзо орохо гээшэ» гэнэн уряа лозунг һаалишадта зорюулагдаа, үнээдэй байра руу ошохо харгы дээрэн бэшээтэй байдаг юм.

Мүрһисөө һайнаар эмхидхэжэ шадбал, үрэ хээтэй байдаг гээшэ. Юуб гээдэ, мүрһисгшэдэй ажалай дунгуудые үдэр үдэрөөр, арбан хоног, һара соо, кварта-лардые гаргалбал һайн байдаг. Энэ фермэдэ һаалишад, тугалшад, мал адуулагшадый уялануудые харуулан дэгтэрһээ гадна, һара соохи, үдэр үдэрэй ну һаалини дунгууд бэшээтэй байдаг. Тингэжэ малшан хүдэлмэри эли тодоор харуулагдана. Арбан хоног бүри түрүү һаалишадта улаан тугхан барюулагдадаг гуригтай.

Тус фермын һаалишад ажалынгаа һүүлээр, үдэшэндэ улаан буланда сагаа үнэргэдэг гуригтай. «Хэн мүнөөдэр түрүүлнэб» гэнэн

самбарай хажууда эрэжэ харадаг, һонирходог байна. Эди шэдитэ ракетэ, түргэн бушуу ябадалтай самолёт, гоё һайхан «Волга» машина, морин, мэлхэй энэ самбарта тоһон шэрээр зураатай байдаг. Үдэрэй дүнгөөр түрүү һуури эзэлһэн һаалишанай нэрэ обог ракетын дэргэдэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн һаалишанайн—самолёдой дэргэдэ, гурбадахи һуури эзэлһэн нэрэ обог машинны хажууда бэшээтэй байдаг юм. Морёор гүдаа, али бүри мэлхэйгээр хэн «харайлгах» дуратай байха даа.

Энэ хэлэгшэмнай мүрһисөөнэй шэнэ арга бэшэшые һаа, яһала таарамжатай байһанаа харуулба. Юуб гээдэ, һаалишадый һайнаар хүдэлхыень зураглан харуулжа уряална.

Абалын уялгангаа ямараар дүүргэлхые һаалишадый хаража, шалгажа байхын тулада фермэдэ нимэрхүү уряа лозунгууд бэшэдэг гээдэ: «Тугалшан! Тугал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ» 800 граммээр нэмээхэ уялга абаша. Нүүдэй табан хоног соо шинин хаража байһан тугалнууд хэды шэнээнээр таргалааб гэжэ шалга! Үгышые һаа, ингэжэ бэшээтэй байха: «Һаалишан Мария Патрахина! Жэл соо үнээн бүриһөө 1800 литр ну һааха уялга абаша. Хэлэһэн үгдөө хүрээжэ байна гүш? Шалга, Жэл гээшэмнай эхэл болзор, тингэбшые дутагдалаа дары усадбал—һайн байха».

Мүрһисэнь малшан бүхэндэ хандажа уряа лозунг бэшэхэ гээшэ эхэ удхатай. Жэшэнь, «тугалшан Иванова үнгерһэн арбан хоног соо тугал бүхэндэ 800 граммээр таргалуулаа. Энэ тугалшанай мүрһисэдэг нүхэрһын—Леонава юундэ гээдэнэб? Улаан булан руу тугалшад ороходоо, тугалнуудые эрдэм ухааный ёһоор эдээлүүдхэ, харуулахай зоотехникэй зүбшэл ушиадаг.

Бүхи малшадтаа таарамжатай зохид байра байдал түхээржэ үгөөд, үрэ хээтэй ойгууламжын хүдэлмэри ябуулхад, малшадый амжалта бүри эхэ болоно.

А. Васильев.

Д. Балданов.

УНШАГШАДАЙ БЭШЭГТЭ ХАРЮУСАНАБДИ

ХОРИН СОВХОЗОЙ ГУРВАДАХИ ФЕРМЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ

«Манай иишэ эржэ, һонин концерт, зүжэг наада харуулагүйтэ гэжэ зэмэлхэнтэй зүб,—гээд гүрэнэй филармонийн директор Б. С. Егоров, Бурядай драмын театрын главна режиссер Ф. С. Сахирын гэгшэд Хорин хониной совхозой гурбадахи фермын хүдэлмэрилэгшэдэй бэшэгтэ ингэжэ харюусана:

— Таанадай бэшэгтэй танилсажа, мание хүлээжэ байһандатнай баяртайби. Таанайга тишэ ябаха, хүрэхэл байхабди. Гүрэнэй филармонийн, удаан Бурядай драмын бүлэг артистнар энэ хабар Хорин аймагой колхоз, совхозуудаар аяншалһан байха. Тинхэдэ совхозуудай отдели, колхозуудай фер-

КПСС-эй ЦК-гэй июлийн Пленумэй хүдэлдэдэ дэлгэрһэн мүрһисөөндэ оролһон Улан-Удын мотор заһабарилгын заводой токар, коммунистическэ ажалай ударник нүхэр Евгений Зубков халаанайгаа даалгабарине 140 процент дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Е. Зубков ажаллажа байна. Г. КАРЛОВАЙ фото.

Үдэрэйнгөө даабарине 6 час соо дүүргэнэ

Татьяна Гуслякова Улан-Удын судна бүтээлгын заводто хүдэлжэ эхилһээр тимэ уншые болоогүй. Тус заводто нэгдэлһэн 6 харын курсые һайнаар дүүргэһэн Татьяна шэнэ суднын корпусто хэрэглэгдэхэ түмэр гагнадаг болоо һэн. Нүхэр Гуслякова богонхон болзор соо юрэ гагналгын мэргэжэлые шудалханаа гадна, автомат аргаар гагнажа шадаха болоо юм.

Электротехникуудай бригадые хүтэлбэрилдэг мастер нүхэр А. Юрченкодо хандахада: — Ная хүдэлжэ эхилһэншые һаа, эхэ оролдотойгоор хүдэлдэг, харюусалгатай ямаршые даабарин үгөө хаданши ходоодо болзорһоо урид эрхим шанартайгаар дүүргэдэг юм,—гэжэ Татьяна Гуслякова тухай хөөрөб.

Партийн ЦК-гэй июлийн Пленумые утгуулан, тус заводой коллектив, тэрэнэй тоодо Татьяна Гуслякова үдэр бүхэнэйнгөө даабарине 140 процент дүүргэнэ.

А. Васильев.

Д. Балданов.

КПСС-эй ЦК-гэй июшин Пленумэй хүндэлдэдэ

Шалгалтада олоороо хабаадаа

Үйлэдбэрэе шэнэ техникээр эзбэсгэлэхэ, һайжаруулжа хэрэгтэ уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод эхэ үргэ дүүргэдэг. Энээн тушаа нэгэ баримта дурдая. Үнгэрэгшэ жэлдэ республикадамай уралан нарижуулжа, ухаалан зохёохо хүдэлмэридэ 3 мянга шахуу хүн хабаадалсаа һэн. Тэдэнэй оруулһан 4750 дурадхалай 3471-ниин үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байгаа. Энээнэй ашаар жэл соо 28 миллион түхэригэй гүрэнэй мүнгэ зөөри алмаха арга олдоо бшуу.

Гэбшые хэдэ хэдэн предприниуудта уралан нарижуулжа, ухаалан зохёохо хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. Зарим ушарта үнэтэ дурадхалые саарһан соогоо удаан дараха, «хамарташые хабшахагүй» ябадал үзэгдэдэг. Жэшэнь, Улан-Удын сэмбын фабрикада энэ жэлэй түрүүшын гурбан һара соо 78 дурадхал ороо һэн. Яахадааб даа, тэдэнэй 50 гаранинь мүнөөшые хүрэтэр ойроо хүртлөөгүй хэбтэнээр. Хэы эзэмтэйб, хэнэй гэмээр нимэ эхэ нөөсө минл хэбтэхэ болоо юм?

Энэ асуудалда харюу олдоо. Нэрлэбэл, уралан нарижуулжа, ухаалан зохёолгодо би байһан дутуу дундануудые дары усадхаха, шэнэ арга боломжонуудые элирүүлэхэ, уралан нарижуулжа, ухаалан зохёогшодой тоо улам олошоруулжа зорилгоор ВЛКСМ-эй обком, аралай ажахын Совет, мүн уралан нарижуулгын; ухаалан зохёолгын талаар Бүхэсоюзна бүлгэм июлийн 16-һаа 26 хүрэтэр предприни бүхэндэ энэ хүдэлмэри шалгаха рейд үнгэржэ эхилэ. Одоол энэ үе соо сэмбын фабрикийн хойрог зантанһаа шангаханар асуугдаха, ёһотой.

Шалгалтада хабаадагшад юу хэжэ уялгатайб? Нэн түрүүн үнэтэ дурадхалууд ямараар нэбтэрүүлэгдэнэб, сар болзортоо харагдана гү гэжэ шалгаха шухала. Тэршэлэн предприни уралан нарижуулжададай бюродо тунһаламжа үзүүлэхэ гээшэ тэдэнэй гол зорилго болоно.

Предприни бүхэндэ ухаалан зохёолгын бригада эмхидхэхэ, түрүү уралан нарижуулагшадый дүй дүршэл халан абалсаха тухай энэ хүдэлөөндэ хабаадагшад мартаха ёһотуй.

Бидэ 1960 ондо 30 миллион түхэригэй гүрэнэй мүнгэ зөөри алмаха уялгатайбди. Хэлэһэн үгдөө хүрэхын тулада үнгэрэгдэжэ байгаа шалгалтада олоороо хабаадалсаа!

И. Пассек, совнархозой техникескэ информации бюройгой начальник.

ШЭНЭ ТЕХНИКЭДЭ ҮРГЭН ХАРГЫ ГАРГАХА

Долоон жэлэй түсэбны болзорһоон урид дүүргэхэ, техникескэ дэбжэлтэ туйлаха, ажалай бүтэшые бүри дээшлүүлэхэ, үйлэдбэридэхи хүдэлмэрине үргэлжэ дээрнэ оньһожоруулжа ба автомадаар эзбэсгэлэхэ гэнэн зорилго КПСС-эй Центральна Комитедэй июнийн (1959 онд) Пленум табһан байна.

Тэрэ гэнээр жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо Ленинэй орденото Улан-Удын паровозо-вагонно заводой хүдэлмэришэд түрэл партинигаа табһан зорилгые бээдүүлжэ, үйлэдбэридэхи шэнэ техникэ хэрэглэхэ, хушарһан түхээрэлые шэнэдхэн һайжаруулжа талаар эхэ хүдэлмэри эхлэн байна.

1959 онд түрүүшын хахадта тус заводой коллектив түсэбһөө гадуур 3,5 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэриһэн байгаа һаа, июлийн Пленумһээ хойшо 6 харын туршад даабаринһаа үлүү 7 миллион шахуу түхэригэй продукци гарһан байха юм. Тэршэлэн үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын 6 харын хугасаа соо тус заводойд түсэбһөө гадуур оройдоо хахад миллион түхэригэй олзо доход оруулаа һаа, хоёрдохи хахадта дүрбэн миллион гаран түхэриг хараалагдаһанһаа үлүү оруулһан байна.

Техникескэ дэбжэлтэ туйлаха гээшэ мүнөө усын гол зорилго болоно. Паровозо-вагонно заводой һүүлэй үеэ шэнэ шэнэ техникэ олоороо ашаглагдана. Нүүлшын 10 харын туршад бүтээсэ эхэтэй 60 шахуу элдэб маркын түхээрлэгнүүд абтаа. Үйлэдбэри дээрэ шэнэ техникэ хэрэглэһэнэй ашаар эндэ арбан харын хугасаа соо ажалай бүтээсэ 10 шахуу процентээр дээшлэжэ, түсэбһөө гадуур 2 паровоз, 4 котёл, олон зуун тоно шэрэм, булал шудхалаа гэхэ мэтэ үйлэдбэрилэгдөө.

Тэршэлэн ажал хүдэлмэри хүнгэдхэхэ, бүтээсын дээшлүүлэхэ олон машина тус заводто бүтээгдэ, Жэшээлхэдэ, 1957 ондо оройдоо 7, 1958 ондо 51 түхээрэлгэ зохёого гаргагдһан байгаа һаа, КПСС-эй ЦК-гэй июлийн Пленумһээ хойшо 55 түхээрэлгэ ашаглалгада оруулагдаа һэн.

Долоон жэлэй асари эхэ түсэбны болзорһоон урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн бүгдээрэдэй мүрһисөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, заводой хүдэлмэришэд коммунистическэ ажалай бригадын, ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Мүнөө 4 цех, хоёр мянга гаран хүдэлмэришэдөө бүридэһэн 50 бригада энэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө оролдно. Тэдэнэй 14 бригадада энэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгодоо. Мүн 18 түрүү хүдэлмэришэд коммунистическэ ажалай ударнигууд болонхой.

Үйлэдбэрине оньһожоруулжа, бар хүсэней орондо техникэ хэрэглэхэ хэрэгтэ энлэхи уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод нилээд эхэ туһа хүргэдэг юм. Тус заводто 1959 оной ноябрь һарада уралан нарижуулгын дурадхалуудые дары сэгтань үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэхэ гэнэн конкурс соносохгодо, олохон хүдэлмэришэд, инженерно-техникескэ хүдэлмэрилэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байха юм. Мүнөө уралан нарижуулжа, ухаалан зохёолгодо хабаадагшадый тоо нелондойнхид орохдоо 1,5 дахин олошороо. Мүн конкурс соносохгодоһоо хойшо уралан нарижуулжададай оруулһан 427 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэл соо 2 миллион

4 һара соо 100 мянган түхэриг алмагдаба

«Забайкалесс» комбинадай предприниуудай дунда дэлгэрһэн мүрһисөөндэ Баруун-Тарбагатайн леспрохозойхид түрүүлжэ ябана.

Тэдэнэр КПСС-эй ЦК-гэй нэгдэхээ байгаа июлийн Пленумые 7 харынгаа түсэб дүүргэжэ утга гэжэ шиндэнхэй. Энэ жэлэй 5 харын түсэбны болзорһоо уридшалан дүүргэһэн тус леспрохозой модошод хахад жэлэйнгэ даалгабарине дүүргэхэ ойртоо.

Эндэхи модо бэлдэхлгын пункт болон участогуудай дунда мүрһисөөн улам шангадана. Хүртэй гэжэ пунктын модошод республика соого эзэлһэн хоёрдохи һууриа, мүн совнархозой болон профсоюзудай областной Советэй дамжуулгын улаан туг барһан зандаа. Хүртэйхид дүрбэ харын туршад 100 мянга гаран түхэригэй гүрэнэй мүнгэ зөөрине алмаһан байна.

Мүнөө эндэ үдэрһөө үдэртэ түрүүлүүлэй тоо улам олошорно. Ала дүүнэр жолошод Петр, Николай Карбаниовтан үдэр бүрингөө даабарине 150 процент дүүргэжэ, эрхим ажалаараа нүхэдлөө үлээр жэшээ харуулна. Тракторист нүхэр Павлов, модо ашагша нүхэр Овчинников, электрехурөөшэн нүхэр Бадмаев гэгшэд халаан соогоо хоёр нормо дүүргэдэг юм.

Н. Тюрнев.

Шэнэ техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, автомат хэрэглэгдэжэ, хүдэлмэришэдэй ажал оньһожоруулагдаа, продукциин шанар һураггүй һайжараа. Мүнөө ажалдаа голдолоо гаргаха хүн үсөөн болонхой. Тус предприниин 160 хүдэлмэришэн өөрын тамгатай юм. Тэдэнэрй гарһан продукци эрхим шанартай байдаг. Тимэһээ техникескэ шалгалтада оронгүй тушаагдана.

Орб оньһото техникые һайса шудалангүйгөөр ашаглахань бэрхэтэй. Тимэ дээрһээ инженер, техник хүдэлмэришэн бүхэн мэргэжэл шадабаряа сар үргэлжэ дээшлүүлхын түлөө оролдно.

Энэ жэлдэ мэргэжэлээ дээшлүүлэхэ курсые 115 хүдэлмэришэн дүүргэ. Тинхэдэ 400 гаран хүн нимэ курсануудта һураласана. 240 түрүү хүдэлмэришэн, 70 инженер, техникүүд тепловоз болон электровозуудые заһабарилжа шэнэ мэргэжэл шудалжа байна.

Техникескэ дэбжэлтэ туйлаха хэрэгэй мүнөөнэй гол зорилго болодо байхандаа, хушан амжалтаараа һанаагаа амарха аргагүй байна,— гэжэ тус заводой түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн, Социалистическэ Ажалай Герой П. П. Милин хэлэнэ. — Мүнөө оогта һурангүй, мэргэжэлээ дээшлүүлэнгүй байгаа һаа, гээдэлдэ орохош.

Залуу хүдэлмэришэдэй һургуули болон техникумда 600 гаран хүн һурана. 42 хүдэлмэришэн дээдэ һургуулида заочноор һураласана, олон хүдэлмэришэд институтда орохоёо бэлдэжэ байнхай.

Тэршэлэн эндэ түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлэхэ тушаа эхэхэн хүдэлмэри хэглэнэ. Мүнөө залуу хүдэлмэришэдые тусхай һургуули дүүргэһэн мэргэжэлтэд, түрүү хүдэлмэришэд өөрынгөө дүй дүршэлэ һургана. Байгша ондо нэгэ һарын туршад тус предприниин 30 хүн Астраханин тепловоз заһабарилгын заводто ошожо эрһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гэй июлийн Пленумые утгуулан Улан-Удын паровозо-вагонно заводой коллектив туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарангүй, ажалай бүтэшые дээшлүүлэхэ гол арга—техникескэ дэбжэлтын түлөө улам эдэбхитэйгээр тэмсэжэ байна.

Н. Батурия, К. Халтанов.

ЗҮҮН ЗҮГЫЕ ШЭНЖЭЛДЭГ ЭЛИТЭ ЭРДЭМТЭ

Зүүн зүгые шэнжэлдэг дэлхэйн эрдэмтэдэй дунда хэлэ бэшэгтэй эрдэм ухаанай доктор профессор Юрий Николаевич Рерих элитэ һуури эзэлдэг байна. Новгородско губерниин Окуловско райондо 1902 ондо уран зурагша академик П. К. Рерих гэдэгтэй бүлэдэ энэ эрдэмтэ түрлэн юм. Агуусхэ Октябрьин революциин болоходо гэр булхилхидээ хамта хилын саана байгаад, Ю. Н. Рерих үнн удаан сар соо Индидэ ажалуугаа һэн. Манай оронтой хани барисаатай Инди орон энэ эрдэмтын хоёрдохой эхэ нотагынь болоһон байха. Ахань—Святослав Николаевич Илинн эрхэтэн болонхой, тэндээ ажаһуудаг.

СССР-эй Министруудэй Советэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрушевой уряалаар С. Н. Рерих гэгшын уран зурагай выставкэ Москвада нэгдэхэ һэн. Энэнь Индин хүн зонине, орон нотагыне харуулан байна. Билдэньшые энэ выставкэдэ орожо харахадаа, Москва хотын ажалшадый эхээр һайхашааные нидөөрөө хараабди. Парти, правительствен хүтэлбэрилэгшэд энэ выставкэ эржэ хараа. Ингэжэ Рерих гэгшэдэй бүлэнэр СССР Инди хоёрой хоорондохой хани барисаае бэхижүүлэхэ хэрэгтэ туйһална.

Профессор Ю. Н. Рерих Зүүн зүгэй оронудай эрдэм ухаа шудалһан хүн. Гадна баруун оронудай хэлэнүүдые (англи, немец, француз) мэдэхэһээ гадна, зүүн зүгэй олон оронудай хэлэнүүдые—хитадай, хинди, санскритсэ, пали (цейлоной), түбэдэй, монголой, манжурай, персин хэлэнүүдые һайн мэдэхэ байһан юм. Энэ эрдэмтэ элдэ хэлэнүүдые тон һайнаар шудалһан хүн гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэ оронуд рүү (Синьцзин, Монгол, Манжуур, Хитад, Түбэд) удаан сар соо шэнжэлдэг хэжэ ябаныншые энээндэн эхэ тунһатай байһан байха. Гадна Түбэд орондо үни удаан сар соо ажаһууһан юм.

Элитэ эхэ эрдэмтэ Ю. Н. Рерих түбэд, монгол хэлэнүүдые тон һайн мэдэхэһээ гадна, түбэдэй ба Индин философи, соёл культурын түхые һайса мэдэхэ байгаа. Зүүн, баруун оронудай хэлэнүүдые тон һайн мэдэхэ байһан туладаа профессор Рерих али али тээдээ тэгшэ зохёолнуудые бэшэдэг һэн. «Хүхэ дэбтэр» гэжэ түбэдэй түхые түбэд хэлэһээ англи хэлэн дээрэ оршуулжа шэнжэлһэн байгаа. Энэнь Калькутта (Индидэ) 1949, 1954 онуудта 2 боти болгожо хэблэгдэһэн байха. Ингэжэ профессор Рерих дэлхэй дээрэ элитэ эхэ эрдэмтэдэй нэгэн болоһон юм.

Мүн түбэдэй хэлэ бэшгээр хэдэ хэдэн хүдэлмэри бэшэ. Тэдэнэй тоодо «Түбэд-англин словарь» ороно. Энэниие түбэд эрдэмтэ Минджурай хамта бэшэ һэн. Гадна мүн энэхэй эрдэмтэ Пунтцү гэгшэтэй хамта «Түбэдэй аряанай хэлэнэй словарь» бэшэһэн, мүн хэлэ бэшэгтэй талаар ондоошые номуудые бэшэһэн байгаа.

Эрдэмтэ Ю. Н. Рерих гэдэгтэй зургаан хэлэнэй словарь эрдэм ухаанай эгзэн эхэ хүдэлмэришэдэй нэгэн болоно. «Түбэд-санскритско-орд-англин, монгол, хитад хэлэнэй словарь» гаргагдаа.

Энэ словарин ехэнхин бэшгэдэжэ дүүрээд, заримыне тодорхойлохо, нэмэхэ хүдэлмэри хэгдэжэ байһан байха. Энэ эрдэмтын аспирант, Түбэд, Монгол талаар шабинь болохо, Балдоржи Бадарев гэгшын профессор Ю. Н. Рерих гэдэгтэй дутын туһалагша байһанин эхэ һайшаалтай. Энэ словарь хэблэлдэ бэлдэхэ хэрэгтэй Б. Бадарев тон эхэ туһаламжа энэ эрдэмтэдэ хүргэжэ гээжэ өөрөө Ю. Н. Рерих хэлэ һэн.

СССР-эй Академиүүдэй зүүн зүгые шэнжэлэхэ институт энэ словарь хэблэлдэ бэлдэхэжэ байна.

Москвада зүүн зүгэй уран зохёолой хэблэлдэ һаяар «Түбэд хэлэнэй очерк» гэжэ профессор Рерих гэдэгтэй түбэд хэлэнэй гол гараха. Зүүн зүгэй хэлэ бэшгэ шэнжэлэгшэдэй XXV уласхоорондын конгресстэ энэ эрдэмтэ хэлэ хэдэн элидхэл бэлдэхэһэн байгаа.

1959 ондо энэ профессор Улан-Удэ эрээд ошоо һэн. «Бурят үнэн» газетые уншагшад энээн тухай мэдээсэл уншаһанаа һанаха байха. Эндэ эрэхэ зуураа, Ю. Н. Рерих комплексно институтай Зүүн зүгэй оронудые шэнжэлэхэ танагай эрдэмтэдэ заабарин үгөө һэн. Эндэхи оронудай түхэ, хэлэ бэшгэ, философин асуудалаар энэ эрдэмтэ эхэ заабари, зүбшэл үгэһэн байгаа.

«Абидармын дүрбэн ёһо тодорхойлохо арга зааһан зуун һургаалай сэбэр толи» гэжэ түбэдһөө ород хэлэн дээрэ оршуулагдһан номые энэ профессортэй хамта хинан шалһангай байгааби. Гадна Индин, Түбэдэй философи шэнжэлэхэ, оршуулжа, хэблэн гаргах тухай асуудал энэ хүнтэй зүбшэгдөө.

Эхэ орондоо бусаһанһаа хойшо (1957 онһоо) профессор Рерих манай институтта туйлай эхэ туһаламжа үзүүлдэг байһан юм.

Энэ элитэ эхэ эрдэмтэ Эхэ орондоо эхэ баяртайгаар бусажа эрээд, ородой, совет эхэ эрдэмтэд—академикууд Шмит, Бётлинг, Васильев, Ольденбург, Владимирцев; Щербатский болон бусадый хүдэлмэрине үргэлжлүүлэхэ хүсэлэнтэй байһан гээшэ. Тээд эхилһэн эхэ хүдэлмэрээ энэ хүн дүүргэжэ шадаагүй. Наяша Ю. Н. Рерих һаа бараһан байна. Энэ эрдэмтын шабинар болон дагагшадын олон, эхилһэн хэрэгын үргэлжлүүлэхэ байха.

П. Хадалов,

Бурядай комплексно институтай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, философийн эрдэм ухаанай кандидат.

Улан-Удэ станциин паровозно делогойхид хүдэлмэриин боғони үдэртэ оройхой. КПСС-эй ЦК-гэй июлийн Пленумые утгуулан, тус делогой болдэхлгын цехын хүдэлмэрилэгшэд нүхэр Х. Х. Латыпов, П. П. Коэбин гэгшэд халаанһаагаа даабарине 2,5 дахин үлүүлэн дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Х. Х. Латыпов (баруун гарһаа) сугтаа хүдэлдэг П. П. Коэбин өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургана. Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

ЖЫНГЭЭ ОРОНДО НААЛИШАН БОЛОО

Индийн Ярууны эгээл холын шоридай нэгэн болох Тэлэмбэдэ жэлэй урда тээ «Комсомольск» гэжэ совхоз эмхидхэгдэ хэн. Совхозой түб газар—Тэлэмбэ соной зүүн хойтохи гүбээ дабамалай байранууд аржылдан ндаагдахдаг. Долоон жэлэй дохи жэл—1960 ондо гүүртээ 1800 литр һу наахын түлөө энэ наалишад эдэхитэйгээр оролдон.

Түртын наалишад олонхинь сомолшуд, залуушуул юм. Эдэдунда арбадахинс дүүргэнэйн-һүүлээр ажаллажа байгшад би.

Зунай халуун наранай баруун эрхэдэн үлэ мэлэг нэрюуб-болон. Уданшьегүй үдэшинин саг эхилбэ. Фермын ба-урдахин шэнэ гэрхээ хүнэгүү-баринан сагаан халаалдай ба-шамдуухан гаража, үнэдэй ба тээш шэглэн ошоно. Тэрэ-ий үнгэрэгшэ жэлдэ Пархатын да хургуули дүүргэмээрээ, на-аал болохо үлбэрхэн эжингээ-дые даажа абаад, ажаллажа-лан Валентина Хандуева мүн-тэ. Багаһаа хойшо гэртхинээ-үнээ, бурууды харууналаса-дуршэнэн энэ басаган наалиша-ажалда даданхай ааб даа. 15-даажа абаад хүдэлжэ эхилхэ-түрүүшээр бэрхшээлнүүдынь

ушардаг хэн. Залуу наһанайнгаа зориг эршнэ зангидан, Вала басаган мүнөө үнэн шударгы ажаллаараа нүхэдэйнгөө дунда хүдэтэй, солотой болонхой.

— Энэ жэлдэ үнэн бүриһөө 2000 литр һу нааха уялгатайб. Мүнөө үнэлэймин арбан дүрбэннин түрэнхэй. Үнэн бүриһөө үдэртөө 10—15 литр хүртээр һу наанаб. Тингээд, би үшөө нэгэ жэл хүдэлөөд Бурядай хүдөө ажахын институтай ветеринариа факультетдэ һураха хүсэлтэйб,—гэжэ Вала хүхюүтэй доруунаар хөөрэнэ.

Комсомол басаган Валентина Хандуева байгша оной таба һарын туршда 11586 килограмм гэхэ гү, али үнэн бүриһөө 772,4 литр һу наажа, түрэл совхозойнгоо нэрэ со-лыннь алдаршуулаа.

Тэрэнэй хани нүхэдэнь—Цыжид-ма Чимитова, Дулмажап Эрдынева гэшэд мүн лэ наалишанаар хүдэл-нэд.

— Түүхэтэ долоон жэлэй хоёр-дохи жэлдэ манай комсомол-залуу-шуул бүри эршэмтэйгээр ажалла-жа, өөһэдэньгөө хубиты оруулса-хал байха,—гэжэ түс совхозой парткомой секретарь нүхэр Баян-дуев урмашан хөөрэнэ.

Зураг дээрэ: залуу наалишан Ва-ля Хандуева.

Н. Дамбаев.

Ном худар түрүүшын эрилтэ болоо

Майн 5-һаа мин 5 хүртээр публика соо со-логдон ном та-лгын нара урда нүүдэйхидэ ор-ло яһала эмхи-гээр үнэрөө.

аунтын аймагай КСМ-эй райко-бюро аймгүй-комой культурын агтай хамта ном талгые аймгай соо һайнаар алдан байна. гэжэ аймгай өө хэдэн зуу-модоной газар-туудад малшад, ушад болон ал-дэрэгшэд хэ-

рэгтэй номуудаа ху-далдажа абаха ар-гатай болоо.

Холын хойто ба-унтынхидай үүсхэ-лые Хорин аймагай залуушуул дэмжэн, өөһэдэньгөө дунда-һаа ном зөөшпэднэ эмхидхэжэ, холын фермэ, отарануудта олон ном тараагаа.

Ярууны аймагай номой магазин ажаллашадта ном ху-далдаха элдэб арга хэрэглэһэн байна.

Жэшэнь, хүнүүдэй дуратай номуудаа шэлэн абахын тула номууды стол дээ-гүүр дэлгэһэн номой

базар эмхидхэхэ-лэн олон номууд наймаала г д а н байха юм. Мүн ажаллашадта ном тараалгын түрүү арга болохо нүүдэл най-маа, ном зөөлтэ, шэ-нэ ном тухай мэдээ-лэл радиооор дам-жүүлгадаа. Тингэжэ Сэлэнгын, Байка-ло-Кударын, Бар-гажанай, Алын, Хойто-Байгалай ай-магуудта олон ном наймаалагдаа.

«Айл бүхэндэ — өөрын библиотекэ» — нимэл даа арад зоной эрилтэ.

И. Баженов.

Уран зохёолой булан

Сээлгүй гүнзэги огтор-гойн орбөөл үндэртэ гара-нан удын наран—гуламта уни бутарһаң улаан бур-ма элшээ оршолон юртэмсөөр са-сана. Тинхэдэнь энэ манай дэлхэй һаяхан түлгдөөд байһан пещэн шэнгээр халуу даахадал гэнэ. Энэ дорохи газарнай шарагдан шарша-ганажа байһан юумэлэл, ото үргэл-жэ, нэгэ жэгдээр, хашартайгаар абаа гарана. Тэрэ үргэн талын ур-гаса бүхэн дороһоонь үй түмэн эл-дэбянзын үнгэ зүлэтэй, нүдэндэ ха-рагдахаар бэшэ жэжэхэнүүдынь, тобын шэнэн томонүүдынь хор-хой шабхайнууд, сохо шумуул-нууд, зүгынүүд ёһотой «эрхинн шэнэн бэстэй эрэ хонгор дуу-тай» юумэнүүд өөһэдэньгөөл хаба соо жингалданад, һин-налданад, гинналданад. Мүнөө ган жэл болохо байгаа һэн хойнонь таршаа, шаара, тэжэн голдонууд хэмһээ гараса олон, тингээд лэ хү-лөө газарта табихын аргагүй доо-гуур бусалжа байхадал гэнэ. Тэдэ-нэр бүхэн хамтаржа абаагаа ни-лүүлхэдэнь, дуунинь бүри һүртэй болохо наярна. Газарта буужа амарангүй тооной бүхэли дэртөө нидэжэ ябадаг бишыхан гэдгээхэй шубуу шонхорнуудынь баһал ша-дал мэдүүлһэн хоолойгоор лишага-налданад. Тэдэнэр бултааран хони-дойнгоо нооһо хайшалагты гэнэн шууяа татанад.

Тэдэнэй дууснь улам шангадан, тэрэ абяан дээрэнь баһа абяа нэ-мэлсэн, эндэ хайшалуулаха эрээд байһан хонин һүрэгүүд мааралда-над. Һаяханал ноогоондо садажа ядан ябатарнай, юундэ баһа хорёо-до хооһоор хаахаа һанаба гэшэб-та, үтэр түргэн һөөргэмнай бусаа-гты гэнэн янзатай шархаанад. Тэдэ-нэр эндэ гэнэ юундэ эрээ гэшэб-биндэй гэнэн янзатай, гайхаһан нүдөөр ишэ тиншээ харасагаан, сэхэ дурата дурагуйгөөр хашаа хо-рой соо оронод. Ямарысб юумһээ айжа, хайра гуйһан юумэдэл, ша-нгаар бүдүү наринаар абаа гаранад. Эдэнэр энэнһээ урда хайшалуу-жашы зөөгүй амитад һэн, тингээд лэ эгээл түрүүшынхээ энэ гажа буруу шууяатай газарта эрээд бай-хадаа, һард лэ гэнэн юумһээ үргэн, хойрын захаар шэбээлэн байнад. Юрэдөө сэхэ халуудан янзатай, тархинуудаа доошон хэн, түргэ түргөөр амилан, юун болошо ааб гэжэ хүлээн зогсонод.

«Хулай», «Тадл», «Һүү-һай!», «Эхилээ» гэнэн бардам шанга абяанууд ойро дүтүүр баһал огсо-моор соносоно. Энэ хүхюу зугаатай залуушуул ажал хүдэлмэри хэжээ хүлэжэ ядана хэбэртэй. Хэжээ байһан юумээ гансаа бүтээжэ ор-хиоор, сэхэ бэлээр бодоно ха. Эдэ-нэй дунда сэхинь эгээл түрүүн хониной нооһо хайшалхаа эрһэн зоноуд бии. Тэдэнэр зунайнгаа амаралтада гараһан хургуулинн шабинар, гадна хойноо татаюу-ргүй ганса бэс хүнүүд юм. Тэдэнэр бултааран нэгэ адли хара хүхэ ха-лаадуудтай, гартаа арбагар томо хайшанууды баринхай, ёһотой па-риксхернуудтал адлинууд.

Тингээр байтар сэлгэ хэ-рүүн, үргэн дэлгэр, үндэр гүбэйн оройдо, хоёр тээгүүрээ хорёотой, олон жэрэгэр тулга баханануудтай сагаан дараанса нарабша доро Хүнхэрэй электрохайшалалтын пункт ажадаа эхилбэ.

Мүнөө хониншон үбгэн Согто хүл-лэ һалһан болоһон ноуртай, хүн-гөөр, зунайхьяр хубаланхай, гар-таа ута шүбүүгтэй гаһаһаа барин-хай юумэ алхална. Ажалай эхил-һэн газараар аалихан ябахандаа, тэрэнэй зоноо сэхэ аягүй болоно хэ-бэртэй. Юундэ гэхэдэ, тэрэ гаргай түгшэ, хэлтэги, дүйсэни сахидаг аад лэ, харин эгээл тинмэ үдэрнй тудажа, арсаха гэхэдэнь аягүй на-нагдаад, дуратай дурашьегүй һаа, мүнөөдэр эдэ хонидо хайшалуудха баһал болобо. Харин тингээд лэ ажал хүдэлмэринь лэ муугаар эхил-бэ хэбэртэй. Халтад лэ гэхэдэ ха-маг юумэнь дуталдаха, тэрэнээ

ТУРУУШЫН ҮДЭР

„Бэлшээр“ гэжэ романһаа)

хүсэлдүүлхэ гэжэ хайран сагаа хаяха, тингээд лэ маши-нань зогсохонь тоогүй олон. Хэзээ дүүрэн хүсэндөө орожо, жэгдэжэ жинжэ, эдэ машина-ташинануудын абаха юм гэжэ ханахаар.

Тэдэ залуушуул баруун гараараа арзаганан байһан арбаад гаран араатай хайшанууды бажуужа, зүүн гараараа дүрбэн хүлнүүдэ хүлгэтэйһы һаа, хүдэлэн хэбтэ-һэн хонидо баринад. Тингээд лэ тэдэнэй хэниень тон бэрхэ, хэни-ень дунда зэртэ, хэниень муу гэх-ын аргагүй, мезл һаяхан ажалай дүй дүршэлтэй танилсажа байһан гэжэ мэдэхээр, бултааран лэ тухай барагтай туйланад. Хонидойнгоо хажуудан хүрэхэдөө, тинмэ нэгэ ёһо дүримгүйгөөр дайралдан лэ газарһаань—хүндэлһынь, утаа-шаншь, тойруулаашы һаань, ха-маагүй хайшалһад. Тэрэ хонидойн-гоо бэһэньн хүбхэгэр нооһонинь тинмэ бэлээр һалажа үгэхэ хэбэр-гүй таһарна, ударна, уригдана. Тэрэ нооһонинь газарта унажа, шорой тооһонтой, шэбхэ шэнхэгтэй, уһа нойтонтой зууралданад.

Үбгэн хониншон залуу хайшаша-нинь зубшан, эдэ бүхэни хаража ябахандаа, энэмнай нэгэ жаахал эртэдэн алдаба гэшэ аа гү, юр-дөөл хонидоймнай нооһон үшөөл һайнаар хөөрөөдүйл. Тингээд лэ нооһонинь мезл арһандаа няал-лашаһан юумэдэл, нэгэ заашы зай забһаргүй, парсайлдаһан зандаа. Тинмэ байхалаараа сэхэ муу, даа-сагүй, хүшэр хүндөөр хайшаллагда-даг юм. Хэды яраашы һаа, ниггэ-жэ ношорон байхада, ягаад ажал хүдэлмэри урагшаа ябахаб даа... гэжэ доосоого бодолотгон ябана. Тэрэ ойгуурань һууһан хайшашанда хаа яа энэ тэрэ зүбшөөл үгэнэ, тин-гээд ябахандаа яажашы һаань ту-һалха гэжэ оролдон, хонидынь ба-рилсажа, таталсажа, хүлилсэжэ үг-энэ.

Тэдэ залуу хайшашад гартаа ба-рин хайшануудайнгаа хурсашы, мохоошы, бэшшы байһынь мэ-лэхэ юумэгүй, таршаганажал үгөө һаань, саашан ябуулахал гэшэ-шэ. Харин тэдэн заримандаа өө мөөгүй сэрээр, тингэжэ байтараа хахад хухадынь, үгышы һаа, хин хиргаад абаа. Балайшы тэдэнэ баһа дахин сэрээр хайшалхаа ханаһагүй. Ушар нимһээ хонидойн тархн түрүүдэн, гэдһэ гүзээндэн, дүрбэн хүлнүүдтэн нооһон үлэнэ.

Манай үбгэжөөл сэхэ голдондой голхорһон янзатай, ямаршы юумэ болохо байна гэшэб гэжэ, эдэ үх-эниень харан ябана. Юрэдөө эдэ хониды бүхэй жэлдэ адуулаха ябахандаа, үһэ нооһо, хөөбэриень боролжо соогуршы гээлгээгүйб, шалзануудынь барюулаагүйб, шорой тооһондошы даруулаагүйб, хайран тэрэ нооһынь юумшы гэжэ тоонгүй мезл газараар хаяжа байнад, энэгээр хэн ямар зөө-ри хэхэ гэшэб, эгээл һүүлшын соорторо абтахал. Хониншон ябаһан намдашы, баһа колхоздошы, гадна гүрэн түрээшы яһан сэхэ хонидол, гарза үзүүлнэ гэшэб? Оройдоол зуун грамм нооһы ганса хонидо үлгээгэ һаа, табан зуун толгой хонин һүрэг дээрэжэ ямар болохо, тин-гээд бүхн колхозой гуша мянган хонидо хэды гэшэб? Юрэдөө эдэнэр энэнһээшы болохо тоо болонго-нууды мэдэхэ һургуулитай зоноуд байха, тезд лэ юундэ нимэ хана-жагүйгөөр ажалдаа ханданаб. Тин-гээд хонин бүхэндэ дутуу ядуу хай-шаллагдаад орхигдоһон нооһынь үбгэжөөл өөрөө үбгээн ябана.

Үнөөхи залуу нүхэдэнэй зүгөөргүй удаан болохо, нэгэ ханахадаа, ху-тагынь һэлгэһэн бээрээ хайшаа-раа үйлдэжэ ороно. Тэдэнэй эсһэн сусаһан, гэнэ һалга болоһон, эзэгүй хүдэлэн байһан гартах хай-шануудынь ямаршыб даа бүдүүн, ута эрэн бэстэй ута хорхойнуудта адляар годирно, бэтирнэ, матар-на, галбарга тархин эндышы тэн-дэшы юу хээ бэдэрхэдэл гэнэ, хэдэн олон хадхуруудынь дайралдан лэ юумэдэ шарха оруулжархина. Тэрэ дорон хайшалууджа хэбтэһэн хонид анханай ахир һула арһатай юумэ аад лэ, хажуудан шангаар хүрэхэдэ шулгаржа бүлин шуһа га-ран, халтад лэ гээ һаа, һудһанинь дайрагдашахо һанаа.

Үбгэжөөлнай улам бүри уур суха-лаа хүрээжэ, бүтшэһэн хэбэртэй, юрэдөө яһан сэхэ нүгэл шэбэл гэ-шэб, энэ ами хэлэгүй адууһанай нигэжэ шуһа мяхандан юунэй тү-лөө хүрээжэ байнабиндби, одоо те-рэ амидыгаар үбшэхэ гэшэнь боло-но бэшэ гү. Эдэнэр тингэжэ хони-ды адахандаа, юумшы гэжэ тоо-лоногүй хэбэртэй, энэ бээрээ эдэг-нэ бээ гээд бодоно ха. Харин тинмэ бэшэ, тэдэ шархануудтань зунай хара аляһан һуужа үтөөхэ, тин-гээд тэрэн хубилха, хабдаха, бүри һүжэрхэ. Тинмэ эмгэг үбшэнтэй мал ёһоор эдэлхэшьегүй, улам бүри туража эхилхэ, ондо орохо, боли-хоншы мэдэглэхэгүй. Тингэжэ гэм-тэһэн амитады бэдэрн, эм дом түрхижэ ябахандаа, бүхн тэсэбэ-ринь һалажа, хорой сооһоонь хони-доо үбгэжөөл гаргажархыба.

Һүрэг хонид ямар юрэ бусын хаалтада орошоод, үйлэ һабаһа хүү-лэхээ хүлээжэ байтараа табигда-

жа, бэсынгээ бүтэн дээрэ эндһээ холо болохо гэжэ мэдэн толгойнуудаа шобхогонуулан, бүхн бээрээ суган, дээрэ дээрэ собо-роллохо тооной ябана. Тэдэнэр хаа-маг хаалгаар багтажа ядан, бөө бөө мухариса дайран, дэбхэрэл-дэн, уридан, пэшгэнэлдэнэ. Тин-гээд лэ газашаа гүйлдэжэ гараха-лаараа, уха мэдээ табилдан, олон тээшэ бутаран, ондого сондого ха-райлдана. Эдэнэр бөө бөөһээ үргэ-һэн юумэдэл, нэгэ зариманинь тэрбелэн зугадаад, нүгөөдүүлнй хойноһоонь гэхээ гэжэ зобондо.

Эгээл энэ үедэ хоройн һүүдэртэ биенешы, үгынешы мэдэхээр бэ-шээр, улаан хэлээ гаргаад лэ, хаа яа ойгуурны нидэлэн аляһа-нууды хин хазан хэбтэһэн нохойн гэнтэ залд гэн бодобо. Юрэдөө юуншы болоһынь хүсэд мэдэн-гүй шанга гэдгээр эрхирээд абаа, тингэжэ байтараа энэ минин зүб-шөөлгүйгөөр хайша ошобобта гэжэ нэгэ хэды хусаад, хонид тээшээ га-ни галаб болон табуулаба. Тингээд урдан дайралдан мал адууһан-да, морилдо, хүнүүдэ сухалаа гар-гаһаар, халтад лэ гээ һаа аһахаа, үнгэржэ эрээ һаа зуухаяа һанаа.

Түмэр гэжэ түхэрэн хара ноур-тай, тарган марятай бэстэй дунда зэргын хүн сагаан голоомон мал-гайтай, хара комбинезонтой, кирээ сабытай юумэ агрегадай дарга һэн хойноо сэхэ томоотой хүн ябана. Тингээд лэ яажа даажа ябаа юм гэжэ ханахаар аад лэ, гэнтэ юуниниш хүдэлдөө юм бу мэдэе, бү-хн шадалаараа урагшаа харайжа мэдэбэ. Тэрэ сарай соогур тэрбел-һэн хонин эрьюулнэ, тэрэнэй дут-гаад хайшаллагдаһан нооһонинь юрган дээрэн набтагашана, газар-гаар нанжан шэрээлдэнэ, агаараар даалтан хинсэнь.

Тингээд манай хүниень тэрэ хонин баһан юумэдэл, гэнтэ зуг татан зогсоно, нэгэ газартаа эрьбэднэ. Бүри ягаашы һаа, дүтэ табиха юумэ бэшэ, Тэрэ хонин сэхэ бэ-лээр барихаб гэжэ ханаһан байгаа, харин үнэн дээрээ, тэрэниень гартаа оруулха гэшэ тон хүндэ хүшэр хэрэг байшоо. Хажуу халба һүрэн харайна. Тингээд лэ гансал һүүл-ень халта мүлтэ һабардаад лэ ма-най хүн үлшэнэ. Дахин лэ тингээд хороо бусалдандаа намжаа оро-но, хүсэжэ ойронь эрэхэдэн, намай хүсэ гэнэлдэл, бүри сааша гүйшэнэ. Тингэжэ туужашы, тог-тоожшы, барижашы ядахандаа бүри яахашы мөрөө олонгүй бай-тарнь гэнтэ тэрэ хонининь өөрөө баригдажа үгэхэ гэнэлдэл сэхэ өр-руун харайжа ябаба. Манай хүн одоол мүнөө баригдаа ёһотой гэжэ гараа арбайгаад угтана. Ха-рин тэрэ хонин шуумайн гүйжэ эрээд алсайһан ала доогурнь гуль-диран гарашаба, манай хүн мэдгэ-һэндэ залд гэжэ, мухариса дай-руулан, хойтохи хүлын бариха гээ-лэ һула һаади үлшэбэ. Тэрэ нил-дэгүй улаан оборгоһон юумэдэл хэбтэжэ хүлһэ һалһан, шорой тоо-һон болоһон, хоёр гараа шула-галжа орхинхой юумэ үбгэн: зыби орой хүрээжэ эрээд ганиржа оробо:

— Та энэ юу хэжэ байһанаа мэд-нэ гүт?—А?.. Үшөө танай энэ ноёлхонтой дутгаа гү? Давайте энэ бээрээ эдэ хонидо һөөргөнч хорой соонь оруулгаты, тингэжүй һаат-най, мы поговорим. «Хожомдон» и так нооһо хайшалалгантай. Энэ шухала нооһо хайшалалгын кампа-ниень һаатуулаа хадаа та гансааран харюусахат.

Үбгэн аба тэрэнэй урдаһаань юуншы гэжэ дуу гараха мөрөө оло-жо ядан байтараа ингэжэ хэлэнэ: — Юрэдөөл, энэ тэдгээр хай-шалгамнай дүүрэг даа. Таанад ша-дахалгүй һэн хойноо орхиты саа-шан. Юуншынь гэжэ өһэдэгөөш-шы, тэдэ машинануудышы, эдэ хонидыньшы зобоно гэшэбта даа.

Түмэр балай хүнэй хэлэхыньшы шагнаха дурагүй юумэ шангарна: — Бидэнэр бэшэ хүнэхини хай-шалдагтал адляар танайхине хай-шалнади. Харин танай хонидой нооһо бритвээр абаха ёһотой бай-һан зон гүбди. Танаймнай хонид алтан нооһотой байһан юм гү? Үбгэн аба сэхэ урмаа хухарһан янзатай хэлэнэ:

— Юрэдөө ингэхэдэ юугээ хэ-лээб гэжэ байна гэшэбта. Яһала юумэ мэдэхэ тушаалтай хүн ха юмта.

Түмэр улам зандарна: — Ухватит. Би тантай заргалда-жа байха сүлөөгүйб... Давайте хони-доо энэ бээрээ һөөргөнч оруу-лагты.

Үбгэжөөл аялар дуу гарана: — Бишы тантай хөөрлэхээб бо-лооб. Бидэ хоёр үгэ амаа ойлголсо-хогүй хабди.

Энэ үедэ Дулма басаган уб улаан болотороо халуудан, анханай һүүзгээр марягүй муртөө бүри нарихач болошонхой, хүхэбтэр спортивна костюм үмдэнхэй, гартаа дээһэ баринхай юумэ сарай доро-һоо гаража эрбэ. Эндэ юун боло-жо байһынь һаял ойлгожо, тэрэ дутуу хайшалууһан хониной эсээтэ-

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ

рээ сусатараа, түгшэтэрөө гүйхэн гэшэб гэжэ һанаад хойноһоонь ошо-бо. Харин тэрэ хонинь баһа юмни намая намжаһаа эрбэ гэшэб гэжэ баһа саашаа даб гэбэ. Харин басаганай сэхэ зохидоор «Хулай!» гэхэдэ амитан һэн хойноо өөрн-гөө эзые танижа, нэгэ газартаа зогсожо, сэхэ гайхаһан янзатай урдаһаан харан, юрэдөө ингэхэдэ юун боложо байна гэгшэб гэлэн янзатай. Тингээд эхэл гомодолтой гоур мааран дүтлэн. Басаган тэрэниень гараар эдэлүүлжэ һурга-һан байгаа ха, тингээд мүнөө баһа ногоо зулган һарбайна. Тэрэ хонинийнгоо дүтлэн эрхэдэн, баса-ган сэхэ уриханаар тэбэрин, юн-шы тэнэг амитан гэшэбши даа гэлэн янзатай тархынь эльбэнэ. Нүгөөдөн эрхэлүүлжэ байһанаа мэдлэн юумэдэл, сэхэ таашаан хү-дэлхээб юмнэ зогсоно. Тэрэ хони-нинь өөрнөн үнөөрөө ши гэшэ гүш гэлэн янзатай танижа ядан ун-хидана. Тингээд тэрэнэйгэ дура-тай тээшэ абаһаһан газартань дахалдан ошохоор хэбэртэй: баса-ган эндэ тэндэһэн һанжаһан һаа-багар һаабатар нооһынь зулган абаа. Тингэжэ байха үдөө абадаа хандана:

— Аба, аа, хүнүүднэй ёһоор хай-шалжа һураагүй аад лэ тингээ хэ-юм. Ингэһээр байтараа һайнаар хайшалдаг болоно бээ. Ингээд хони хайшалалгаа үргэлжэлүүлэл даа.

— Үбгэн аба сэхэ гайхаһан янзатай-гаар һурана.

— Ши баһа юугээ хэлэнэ гэшэб-ши! Хэзээ болотор эдэнэй һура-хынь хүлээжэ байха зомбибди. Тингэжэ болоо һаанмай хамаг хони-доймнай нооһынь гутаяжа хаяхан бэшэ гү? Ши угайдхадаа болигты гэхээ яанабши?

Басаганинь гэнтэ юуншы гэжэ харюусаха мөрөө олоногүй.

— Тедэ яжа энэ хонидо хай-шалуулаха зомбибди?..

Абань улам зандарна: — Хоюулаң өөһэдөө хайшалуу-жамди.

Басаганинь аргадажа ороно: — Аба ойлгыт даа, энэнһээ хой-шо эдэнэр...

Абань дуулахашы дурагүй хэлэ-нэ:

—Эндэ үргэ дэлгэжэ байһаар үтэр ошожо, хонидо адуула.

Тэндэ Жамбалов-колхозой тү-рүүлгшэ хоршогор заахан бэстэй, гартаа портфель баринхай юумэ, хуха плащ үмдэнхэй гэнтэ бии бо-ложо, зонүүдэй ойро эрээд, мэндэ амараа мэдлэсэжэ, бээрээ эндэ юун боложо байһынь тухайлахада, болойшы сэхэ үгэ хүрү үгыгөөр хойр хамсыгаа дээрэ хүртээр шама-жа орхёод, тэрэ дутуу хайшалла-һан хонинь бариха, тэрэн баһа ямар юумынгээ гартан орошоо гээшэб гэжэ айһалдаа дүүрэгтэ дэлбэршэн аа гү, гэжэ һанахаар тэршэлбэ, харин тингэхэдэнь түрүү-лэгшэ тэрэ хонинийнгоо үс мусын шурбэны оложо дарахандан, тэр-нэй орой нэгшы хүдэлэнгүй, үхэ-һэн шэнги юумэ хэбтэнэ. Тингээд түрүүлгшэ гартаа балбагар хара хайша бариха, бүхн һаһан соогоо гансал хони хайшалха ажалтай ябаһан юумэдэл, сэхэ дүйтэй дүрэ-тэйгөөр хайшалжа ороно. Хаанаһаа энэ ажалда һурһан юм гэхээр сэхэ шуран бэрхээр тэрэ нэгшы ярал тэдлэггүйгөөр лэ, гурим дү-римөөрн хайшалхадал гэнэ. Хай-шалаад гараһан газараараа баһа дахин хайшаллангүй, сэхэ сэрбэрх-нээр ябуулин. Гартах машинаны «ж-ж-ж» гэжэ аалханаар абаа га-ран нооһон доогурнь гульдижа, хурса хюһама шэнгээр хөөһэндэл хүбхэгэр нооһынь хуулана, хаха-ран шуурангүйгөөр, өө мөөгүйгөөр тайлагдаха байһан хүдлэн нэхы дэгэл шэнгээр һалана. Тэрэ-ниень һөөргөн хонидо үмэдүүлжэ орхихоор хэбэртэй. Тэгшэһэн таба минута соо тэрэ хонёо нүсгэлээд хаяжа орхило. Хониншы таашажа хэбтэндэл абаһагүй, юрэдөө эль-бүүлжэ байна хаб гэжэ һанажа бо-лоо ха. Тэрэ хонин байра дээрэ бодожо, нэгэ дахин дэбхэрээд лэ топчан дээрһээ һүрэн буужа саашаа харайба.

Түрүүлгшэ тоһон болоһон гар-аараа ноурайнгаа хүлһэ арша-саган ойронь байһан үбгэжөөлдэ хандана:

— Зай үшөөл бирагданай даа. Зарим һайн һайн хайшашад һура-гүй түргэн хайшалдаг, нэгэ үгэ доо соогоо гансааран гурбан зугаад хониды хайшалдаг юм. Юрэдөө бидэнэр юугээр дутаа зомбибди. Бү-гэдөөрэн хамта тингэжэ хайшалдаг боложо үзээл. Гансал һураха хэ-рэгтэй...

Үбгэн хониншон хоройдо түшүү-лэйтэй байһан ургаа абажа, сэхэ баяртайгаар харюусаа:

— Зай, сэхэ һайн гэшэб. Бүхн һаһан соогоо харлагүй юумээ өөрөө бээрээ хараб. Битнай ошо-жо хонидо асарһуу. Таанад эн-дэ байһан залуушуул түрүүлгшэ-һэ һургаал заабар абажа байгты. ..Уданшьегүй үргэн талы суу-рятуулан моторнуудай, хонидой, хүнүүдэй абяан соностон байгаа бэ-лэй.

ЭРГИЗСКЭ ССР. Зураг дээрэ: Дунда Азидахи томохон Уч-Курганай ГЭС-эй барилга дээрэ нүхэр В. А. Комолято-вгада хабсаралгын хүдэлмэри хэжэ байна. Тус бригадынхид КПСС-эй ЦК-гэй июлин Пленумын хүндэлдэ ажа-мтада жагсажа халаан бүрингөө түсэб ходоодо үлүүлэн дүүргэнэ. ТАСС-эй фотохонико.

Шэнэ зүжэг

Гүрэнэй ород драмы театр В. Розовой «Тэнсэлгүй байдан» гэсэн шэнэ зүжэг ороод ажилладаг найхан харуула. Зүжэгж харашад найнаар угтаа. Зураг дээр: Тамара Тимофеевна (Бурядай АССР-эй габьяата артистка А. Голубичкова) өөрингөө түрэл Славатай (артист С. Панков) хөөрлэгдэ байна.

СТЕФАНЕСКУЭРЭЛЭЙ фото.

ЗАБДА ТУХАГУЙ ҮЕ

Аймаг дотор залуушуулай найдан—фестивальда бэлдхэл хаа хаанагүй ябажа байна. Энээнд хабаадалсаха эрх олохын түлөө залуу наалишад, хонишод, механизаторнууд, спортсменүүд болон уран найханай бүлгэмд хабаадагшад эршэтэйгээр тэмсэнэ. Фестивальда зориулагдана социалистическэ мүрьсөөнд хүнүүд олоороо оролсонхой.

Нютаг бүхэндэ сэхэн бэлдхэлэй хүдэлмэри эхилэнхэй. Харуулан ойлгуулаха зүйлнүүд шэнэлэгдэж, уриа лозунгууд бэлдэгдэнэ. «Коммунист ёһоор ажаллаха, хураха, ажаһууха» гэһэн фотомонтаж, плакадууд, номой выставкэнүүд библиотекэнүүдтэ эмхилдэгдэнэ. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн боложо, элдэб хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаа.

Аймагай уран найханай бүлгэмүүд мүнөө үедэ забда сүлөөгүй. Тэдэнэр шэнэ програмнууды бэлдэжэ, хушанаа заһажа, мүлижэ байнхай. Наяшаг уран найханай бүлгэмүүдэй үнгэргэһэн харалга дээрэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой уран найханай бүлгэм (хүтэлбэрилэгшэнь нүхэр Сосоров) түрүү һуури эзэлһэн юм. Бүлгэмэй гэшүүд ород, бурят арадай хатар, дуунууды шадамар бэрхээр дуулажа, бүгдые һонирхуулаа. Фестивалин үедэ энэ коллектив мүн лэ найн бэлдхэлтэйгээр дахин харуулаха гэжэнайлагдана. Мүн Лениний нэрэмжэтэ колхозой уран найханай бүлгэмэйхид харалгада шалгарһан байна.

Г. Бадмажапов, Зэдэн аймгүйсэдкомой культурын таһагыг даагша.

МАЛАЙ АРНА СУГЛУУЛНА

Закаменай аймагай бэлдхэлэй конторын хүдэлмэрилэгшэд гахайн, хониной болон эбэртэ бодо малай арна суглуулаха түсэбөө байгша оной нэгэдэхи кварталда үлүүлэн дүүргээ. Гахайн, эбэртэ бодо малай арна суглуулаха 120 процентээр, нооно тушаалагша 200 процентээр

үлүүлэн дүүргээ. Мүн хоёрдохи кварталын үнгэргэн энэ хугацаан соо ангай арна тушаалын түсэб 141 процент, шубуунай үдэ суглуулын—167 процент, эбэртэ бодо малай арна тушаалын—100 процент дүүргэгдээ.

И. Баженов.

КИНО

Шэнэ газар хахалагдаа

Агууея Лениной түрөөр 90 жэлэй ойн гүйсэһэн үдэр уран зохиолшо Михаил Александрович Шолоховто «Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ романын түлөө Ленинска шантай лауреадай хүндэтэ нэрэ эргэ ологдоо һэн. Совет арадай ажабайдалай агээд шанга тэмсэлтэ үе сагыс—хүдөөдэ хамтын ажаһуунуудай эмхидхэгдэжэ байһан сагыс харуулан. Үнэншмөөр, тон тодоор, уран хурсаар бэлдэгдэн энэ номой героинууды мэдэхгүй хүн үсөөн. Урданы сагыс ула дороо гэхэлжэ, мүнөөнэй сагыс зула болгон бадаруулан, тарашадай үзэл бодолой хубилһан, шэнэ ёһоний нийтын харилсаануудай мүнхэлһэн үе сагыс уран зохиолшо гайхамшаг тодоор, һонороор, уран нугалбаритайгаар харуулан байна. Тимэл хадан бутархай хүдөө ажаһыгаа хамтын ажалдай замаар хүтэһөөдөг болоһон арадай демократин ороноудай тарашад «Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ номоо альсгэхынь авторта захидаг байһанын гайхалгүй.

Манай республикын клубуудта, кино-театруудта Ленинградой киностудийн гаргаһан «Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ ойлмын хоёр сери харуулагдана байна. Авторай нанал бодолой гүнзэгэ үдхыс, ном соохи сасг набын хоншуу үнрөс, героинуудайн тодо образууды фильмин авторнууд хар гаргажа шадаа хаб гэжэ кино театр руу алхалжа ябахадаа һанахаар.

Фильм гаража эхилбэ. Авторуудын мааньды гол героинуудтай хүрэ хөрөөһөн танилсуула. Саашан харая. Кабарай харанхы һүни хоёон болоһон хүлэтэй мөрөөр есаул Шоловцев даһина. Шарайн сүхалтай барагар инданын уйдхартай. Анхандаа суг алба хэһэн Яков Лукич Островнов гэдэг Совет засагта гол зүрхөөрө дуралгүй баян хасагайда буба. Шоловцев муухай ханалтай хүн: Совет засагта эсэргүүтээр хасагуудыс бунгалгаанда бодхоох зорилготой эрээ.

Тэрэ үгдөөгүр Премьяий Лог хурторта Ленинградтай Путиловска заводой слесарь, партиян эльзэһэн Семен Давыдов эрбэ. Тэрэ ажалша хасагуудыс колхоздо оруулаха тэдэндэ Совет засагай үг зорилгы ойлгуулаха даабаритай. Семён Давыдов сомон зүблэдэй түрүүлэгшэ Андрей Разметновтай, партиячкын секретарь Макар Нагульновтай танилсаба.

Хоёр ангиин тала баримталһан хүнүүд хоорондохи хөмөрөл уданшегүй эхилнэ. Тингээд лэ тэрэ тэмсэл саашадаа шангадана.

Фильмын авторнуудтай найшаалта героинуудай образудыс уудалан харуулагдаа гол анхараала хандуулаһанын элитэ. Тэдэнэй дундаһа Давыдов Нагульнов хоёрой образуд угаа шадамар, үнэншмөөр гаргагдаа гэжэ тэмдэглэе. Хоёр ондоо абари зантай хүдэлмэришан тарашан хоёр ангиһа үг удамтай тэдэни партиян харатэй түлөө ами наһагаа гманһангүй алба хэжэ, арад зонийнгоо аша туһада оролдохо гэдэн нэгэл үзэл нэгдүүлһе. Семён Давыдов бага балшар наһанһаа ажабайдалай социальна хоро шарыс амталжа үзэһэн, ангиин тэмсэлтэй хату шартуныс ойлгоһон. Октябрьин революцида хабаадалсаһан коммунист. Ажалша хүнүүдыс зонхилжэ, элдэб захиралта гаража хүтэлбэрилдэг бэшэ, ойлгууламжын хүдэлмэри сэг үргэлжэ хэжэ; табиган зорилгоёо хүдэлдэг партиин солдат Давыдовай рольдо артист М. Чернов яһала найнаар наадаана. «Арада ойлгуулахал ёһотой» гэжэ Давыдов хэлэнэ. Артист рольдо орбо болонгүй, бөөс хатархайгээр барингүй наадаана. Тинхэдэн лэ Давыдовай образ үнэншмөөр гаража үгэнэ. Жэшэнь: колхоз эмхидхэхэ тухай асуудал зүбшэн хэсгэжэ байһан хасагуудай суглаа харая. Давыдов хамтын ажаһын удах шанар, үг зорилго тушаа даруугаар зөөлөхөнөөр хөөрөнэ. Тингээжэ байтарш зоний арайһа Давыдовыс занһан дайсанай ажан дуудлаба, Давыдовай ша-

рай галсата хубилаад, айхабтар зоримгойгоор харюусаха зуураа, дайсадай халшысэ хоргодоо һаа, арад тэдэниэ һүнөөхэ гэжэ хэлэнэ.

Островнов болон Шоловцевай бусад туһамаршадай үүдхэлэн һамгадай бунгалгаан фильмин соо шадамараар харуулагданхай. Дайсадай мэхэдэ орожо, хоро шарая бусалһан һамгад колхозой тарая Давыдов хүршэнэртөө үгэхэнь гэжэ буруу ойлгодо Давыдовыс хабдар шиинхан, шуһа уһан болоторш сохино. Давыдов одоол хороо бусалһан ха гэжэ һанахаар. Теэд дайсада мэхэлэгдэһэн, барга бүдүүлэг байһан дээрһээ сохиһынь Давыдов ойлгожо, һамгады хайрлана. М. Чернов тэрэ коммунист баатарлиг зориг, арадтаа, партидаһа ами наһагаа зориулан абари зангыс ном соохилол дүтэрхыгөөр гаргаа гэжэ хэлэмээр. Гэбэшэ Давыдовай сэдхэлтэй байдалыс—урдаа табиган зорилгоёо дүүргэхын түлөө зөөлөнхыс, элдэб арга бэдэрһынь, орбо хэрэгүүдыс ойлгожо ядһынь фильмин авторнууд хүсэлээр харуулажа шадаагүй гэжэ сэхэ хэлэхээр.

Фильм соо Макар Нагульнов еха тодоор харагдана. Тэрэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэ революциин илаха хэрэгтэ алхам бүхэнэ зориулаа. Артист Е. Матвеев партиин харатэ уһан сэхээр алба халһын, дэлхэй дээрэ революциин илан мандахыс түргэдэхын түлөө оролдо оролдоһон заримдаа алдуу хэрхидхэг Нагульновой образ тодо тодогээр гаргалһынь магтахаар. Макар Нагульнов партиин хэргыс өөрингөө ами наһанһаа үлүүгээр сэгнэнэ. Нэгэ жэшэ дурда. Разметновтай полиин буртаг үһнэ түрэлсэхээ арсаһадан, Нагульнов ингэжэ табина:

— Андрей, гайхалтай хүн байнат. Ши мунда буртаг үһнэ түүхэ дуралгүйби? Һамгадай хаха ажал гэншэ. Тэрш тиниэ бэшэ. Би халшысэ дуралгүй байгаа һаа, партиин хэлээл хада үнэшэс һаахаб, хартыабхын халһышэ аримлахаб.

Колхоз тогтоолоһон хойноһоо оролдожо ябаһаар алдуу хэлэһынгээ түлөө партиһаа гаргалһан алдахадна Нагульновай сэдхэлтэй үһэндэ дайрагдһынь артист ёһоор бэрхээр харуулаа.

Фильм соо Андрей Разметновтай, Кондрат Майданиковтай образуд һулаар харуулагдаа. Кондрат Майдаников тэндэхи хасаг тарашадай дундаһа гаралан эгээд элитэ орбаша х юм даа. Премьяий Лог хурторто хамтын ажаһын тогтохо үеэр тэрэ гол зүрхөөрө шэнэ засагай шэнэ ёһоо гуримай найныс мэдэрһэн, ойлгоһон хүн. Шуһа мяхарада, хара хүлөөрөө олоһон зөөрһөн Кондрат Майдаников халсажа ядана. Сарнуудаа колхоздо үгэ хэ болгоодо тэрэ ингэжэ хэлэнэ:

— Зай, хахасага сэг эрээ. Дүрбэн жэл

соо таанад миний түлөө, би таанадай түлөө хүдэлөөби... Теэд бутэһэн юумэнай үгыл даа.

«Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ фильмин хоёрдохи серия райкомой секретарь Нестеренко үсөөн, дахин үзэгдэбшэ, саарһа, эльсгээгэд, һуудаггүй, бодото хэрэг дээрһэн районыс хүтэлбэрилдэг хүн гэжэ яһала ойлгохоор. Нестеренко район доторхи байдалыс сүмөөрш мэдэхэ дуратай. Тимэл хадаа хүрэ хөрөөр Давыдовтай үгээс ойлгоһон. Фильмын гурбадахи серияд Нестеренкын образ бүри тодоор гаргалгаа байгаа ёһотой.

Шукар үгэнэй рольдо наадаһан артист Б. Доросев хорёд жэлэй урда тээ тус рольдо наадаһанһаа бүри үлүү энеэдэтай, хүтэһэйгээр наадажа, кино харашысдыс баясуула.

Совет засагай дайсадай образуд мүн лэ тодо: бөөдэ найданхай Шоловцев, мэхэтэй аад, аймхай Островнов хомхой хобдог, муухай абаритай Тимофей Рваный, Банкин болон бусад дайсад фильмин дотор үе үе болодо лэ үзэгдэхэ зуураа, хамтын ажалдаа хоро хургахын түлөө хамаг хаба шадалаараа оролдожо байһан дайсад гэжэ ойлгохоор.

Совет засагта дуралгүй байһандаа Шоловцев Островнов хоёр хани нүхэр болоһон. Островнов нүгөөдээ һамганһаа, түрөөн хүбүүнээ үлүүгээр һанаа. Совет засаг колхозуудта һонбо буураха, тинхэдэн ажабайдал хушан харгыһаараа олохо алба гэжэ һанаад, Островнов хүлэһэн бунгалгаанһаа өөрөө айһана. Тингэбэшэ ноодарган хасагай үзэл бодол хубилһагүй. Островновой мэхэтэй нүдэн, хүнэй урда уһан алдадаг ааша, бунгалгаанда һамгадыс тухирһан ушарал—булталаа тэрөнэй шаруун дайсан байһаныс харуулаа. Артист В. Чекирмен угаа марганээр тэрэ дайсанай дүрэ дүрсэ зураглан гаргаа.

Фильм соо марталдаһагүй сценанүүд еха олон. Арадай түлөөлэгшэдэй образуд яһала тодо. Найруулан табиган режиссер А. Ивановай, сценарийн авторнууд Ю. Лукин, Ф. Шамагонов, оператор В. Фестович гэгшэд «Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ Михаил Шолоховой романаар фильмин бүтээхэдэ горьтой амжалта туйлаа. Агууея уран зохиолтын гүч гүнзэгэ удахтай, үнэншмөөр уран хурсаар башоһон суута зөхөлдэ кино болгохо гэшэ болон хэрэг байгаагүй ёһотой. Зүгөөр кино харашыһа урда тээ гү, али һүүлэри «Шэнэ газар хахалагдаа» гэжэ ном дахин уһнаһаа үлүү зүбшэл кино харашалта үгэхын аргагүй.

Яһада фильмин гурбадахи сериян клубуудта, кинотеатруудта хүрээгэ ерэхынь хүлээд даа.

Н. Дампилов, Б. Жамсоев.

ХИЛЫН СААНААНАА

Буу зэбсэг хуряалгы хойшо татаһаар

ЖЕНЕВА, июнийн 16. (ТАСС). Буу зэбсэг хуряаха асуудал шийдэхээ арбан гүрэнэй комитетэй ээлжээтэ заседани Англин түлөөлөгшэ У. Ормсби-Гора гэдэгэй түрүүлэгч доро мүнөөдэр болоо.

Францин түлөөлөгшэ Жюль Мок түрүүлэн үгэ хэлээ. Шэнэ советскэ дурадхалнууд социалистическэ ороноудай хараа бодолыс баруун ороноудай хараа бодолтой дүтлүүлээ. Энээнэй урда тээхи заседани дээрэ буу зэбсэг хуряалгыс шалгахы, хинаха тухай Францин делегациин табиган асуудалнуудта В. А. Зорин тодорхой харюу үгөө гэжэ тэрэ хэлээ. Һүүлэри, Мок Советскэ Союз буу зэбсэг хуряалгыс шалгахы, хинаха асуудалда хайша хэргээр хандаа гэжэ шал худалаар дуугараа.

Удаан үгэ хэлэһэн Польшын делегат М. Нашковский Францин түлөөлөгшын хэлэһэн үгэнүүд шэнэ советскэ дурадхалнууды ёһо журам руун хэлсэлгэһээ комитетдэ хажуу тээшнэ хадурүүлха зорилготой гэжэ тэмдэглээ. Буу зэбсэг бугдэ нийтээр, хүсдөөрш хуряагдаһанай һүүлээр бүхы ороноудай аюулгүйе саашадаа сахиха зорилго тухай шэнэ советскэ дурад-

халнууд соо багаар хэлэгдэнэ гэһэн баруун гүрэнүүдэй, түбхын түрүүн США-гэй түлөөлөгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдыс Польшын делегат шангаар шүүмжэлжэ хаяа. Гүрэнүүдэй бээс даанхай, ойроо хүртэшгүй байдалыс бүрин түгэсөөр хангажа шадаха шэнэ дурадхалнуудыс социалистическэ гүрэнүүдэй оруулаһынь М. Нашковский арсаха аргагүй баримтануудыс дурлан гэршээлээ. США-гэй түлөөлөгшэ Ф. Итхон хэлэн мэдүүлэгнүүдыс шэнжэлээд байхала, США-гэй сэрэгэй хүсөөр ондоо гүрэнүүдыс зонхило ханалтай зандаа байһынь, элдэб эсын «аюул» өһөдөө һанаад ашалдагынь харуулаа гэжэ хэлээ.

Үнэндөө хадаа хэн ондоо гүрэнүүдыс зананаб? Буу зэбсэг ухаангүй яаралтайгаар түхөөрлөг, Баруун Германиян милитаризмыс хуурсаһаан бодхоон, тэдэниэ шэб шэнэ ракетнэ зэбсэгээр хангадаг Холбоото Штадууд лэ аюултай гэжэ Нашковский хэлээ.

Англин делегат У. Ормсби-Гора гэдэгэй ондоо гүрэнүүдэй газар дээгүүр американска сэрэгэй базунуудай байдагыс зүбтүүлэхэ нэлдэгтэй дуугарһанын шэхэндэ хажараар дуудлаа.

Токиодо болоһон баяр

ТОКИО, июнийн 16. (ТАСС). Япон руу бү эрэгтэ гэжэ Эйзенхауэрэс гуйһан Японой правительствын шийдхэбэри тухай һураг үгын дуудлахалаар, парламентын байшанай хажууда демонстрацида суларһан студентнэр, профсоюзудай гэшүүд сэдхэлээ ханан хүхилдөө. Демонстрацида хабаадагшад барялаһандаа дуу дуулаада, хатарлаада, дэбхээрлээ.

Мүнөөдэр токиогийхид айхабтар хүчюүтэй, баяртай байна. Японой правительствын шийдхэбэри удаһысгүгэй ороной бүхы радиостанцинуудад дамжуулагдаа. Энэ шэнэ йониндо зориулан тухай хуудалһануудыс Японой газетнүүд гаргаа. Шэнэ йонин дуулахага хүлээн ядажа байһан нийслэл хотынхид наймаалагшадай гарһаа гэгдэнүүдыс таһар татан алдажа байгаад, булаха шахуугаар абадаг байба.

Премьер Кисин корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусаха үедэ пресс-конференциин боложо байһан байһан, мүн хажуудахи парламентын байшан хүн зоноор хүрээлэгдэнхэй байгаа. Япон руу эрхынь Эйзенхауэрта зүбшөөхтэй гэһэн мэдээсэлтэ демонстрацида хабаадалсаһан хэдэн арбаад мянган зон нэрбэнэ алыга ташалгаар угтаа. Гэдэнэр «Кисин правительствыс намная!» «Аюул-

гүйн договор халга!» «Парламентыс түргөөр тараа!» гэжэ хашхарадаа. Студентнэрэй өһөдын захиргаанай бүхы Японой Федерациин органуудай мүнөөдэр тунхагдалһан мэдүүлгэ соо Эйзенхауэрэс Япон руу эрүүлхээс болиһон ушар демократическа хүдэлөөнэй сэх илалта, Японие эзэмдэхэ ханалтай америкынхидта, мүн Японой зонхилхы тушаалтадай абуулааг арадта харша политикада сохилто болоо гэжэ тэмдэглэнэ.

Кисин правительствода эсэргүү арадай хүдэлөөнөө һүрдхэндөө, Хэгертинн эрһэн үдэр илангага элээр тодорһон, американска империалистнуудай ээрхэг нэлдэлгүүдтэ эсэргүү япон арадай тэмсэллээ айһандаа Японой правительствэ энэ шийдхэбэри абаа гэжэ Японой Коммунистическэ партиян Центральна Комитетэй генеральна секретарь Миямото мэдүүлээ. Эйзенхауэрэй Япон руу эрхынь болоулһан ушар американска империализмда эсэргүү тэмсэлээр туйлаһан япон арадай эхэ илалта гэжэ сэгнэһэнэй улаа Кисин правительствыс тушаалһаан буулгахын, парламентыс тараахын, япон-американска «Аюулгүйн договор» болоулхын түлөө тэмсэлээ япон арад саашадаа үргэлжлүүлэхэ ёһотой гэжэ компартиян генеральна секретарь хэлээ.

Бүлхээр бүлгэгдэнэн сэдхэлтэй хүнүүд

НЬЮ-ИОРК, июнийн 16. (ТАСС). Алас Дурнын ороноудар США-гэй президентын аяншалца үедэ тэрэни харуулаха даабаритай болоһон США-гэй аюулгүйн албайтай агентнүүд Эйзенхауэрэй Япон руу ошолгын болгоулагдһанын мэдээлээ һанаагаа амараа гэжэ Манилаһаа американска корреспондентнүүд мэдээсэнэ. Тэдэнэй һанаагаа амарһанынь эли хаям даа. Һүүлэй үдэрнүүдтэ тэдэнэй сэдхэл «бүлхээр бүлгэгдэнхэй» ябаа бшуу. Тэдэнэр хүн бүхэниэ алууршан гэжэ һанана. Докторой хүндэтэ диплом, абахага Эйзенхауэрэй Филиппинын университет руу эрхэлээтэ урид американска тагнуулашад Филиппинын полициинхидтай хамта «США-гэй президентые алахага ябаһан буталтай хүниэ барая». Тэрэнэр арба наһатай хүбүүн байшоо. Тэрэ хүбүүннээ нээрээ ташуур буу олдоо гэжэ полициинхид хэлээ.

США-гэй президент элдэб аюулаһаа айһанлаа университет руу вертолдоор ошоо гэнэ. Университет соо болоһон угтамжа дээрэ Эйзенхауэр үгэ хэлэхээр, коммунизмда эсэргүү хараал шэрээл табяа. Эйзенхауэр үсэгэлдэр мүн лэ тимэс үдхатай үгэ хэлээ һэн гэжэ Ассошиейтед Пресс агентствын корреспондент мэдээсэнэ. «Президентын хэлэхэ үгэнүүдыс бэлдэһэн, бэшэһэн хүниин Филиппинын хүн зоний нанал бодол таахыгү амитан байшоо» гэжэ парламентын нэгэ элитэ гэшүүн хэлээ. Угтамжа дээрэ Эйзенхауэрэй үгэ хэлэжэ байхада, тэндэ һууһан хүнүүд абаа шэмээгүй байгаа. Тинхэ-

дэнэ, тэдэниэ хүхээжэ һанаатай президент тоомоо таһаржа туршаа. «Өөр тухайдаа хөөрхүүб. Университетэй профессор байгаад тухатай юумэ хээгүй хүниэ декан болдог. Би декан байхадаа тухатай юумэ хэжэ шадаагүй һэм. Тинхэдэн намые президент болгоо һэн» гэжэ Эйзенхауэр дуугараа. Тинхэдэ Эйзенхауэр США-гэй президент болоһонгоо урда тээ Колумбийскэ университетэй президент байһанаа хөөрөө гэшэ. Тингэжэ ашалаһанда, тэндэ һууһан хүнүүд гэнтэ нэрбэлдэн энээлдэшоо.

Гэбэшэ Эйзенхауэр өөрөө энеэгээгүй, энеэхыс аргагүй, сэдхэлтээ үбшэнтэй байгаа хаям даа. Мүнөөдэр США-гэй президент Манилаһаа крейсэрээр Тайвань ошоһон. Тэрэниэ сэрэгэй бүлэг корабльнууд үдэшэхэ. Мүнөө США-гэй янууса албанай агентнүүд тэрэ мэрдогдонь һахы һалаг бэлдэн, алууршан гэлэй гэдэн юумээс бариха элдэб репитицэ хэнэ.

ООН-эй Аюулгүйн Советтэ

НЬЮ-ИОРК, июнийн 16. (ТАСС). ООН-эй дэргэдэ байдаг Аргентин түлөөлөгшэ Аюулгүйн Советдэ түрүүлэгшэд бэшгэ баруулгээ. Аргентин бээс даанхай байдалыс, эрэгтэ Израилин доромжотой тухай асуудал зүбшэн хэлсэхыс тэла Аюулгүйн Советдэ заседани дэры зарлахыс тэрэ бэшгэ соогоо Аргентин түлөөлөгшэ гуйгаа. Бунос-Айрестэ хоргодоод байһан баригдана нацистска алууршад Адольф Эйхманиэ Израилин тагнуулашад хулуужа абаһан дэлхэйн хоёрдох дайнай жэлүүдтэ еврейнуудыс олоор алаһанай түлөө тэрэнэй Израилин сүүдэр хэлэгдэхэ байһан баримтаар Аргентина Аюулгүйн Советтэ тэмсэ оруулаа.

Тэрэ гомдол шэнжэлэн үзэхыс тэла Аюулгүйн Советдэ гэшүүн июнийн 22-то суларха гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Арадай тэмсэл замхаагүй

ТОКИО, июнийн 16. (ТАСС). Парламентын байшангай хажууһи демонстрацида хабаадагшад правительствын захиралтаар полициинхид сохилһон, ходоһандаа сэггүүсэн, Хоккайдоһаа Кюсю хүртэхи хил дээдэ һуруулинуудай студентнэр мүнөөдэр хэһэлдээ ошоогүй. Ородотой университетүүдтэ правительствын гарган шэрүүн аашынуудта япон-американска «Аюулгүйн договорто» эсэргүү митанууд үнгэргэгдэнэ.

Токиогой радиогой мэдээсэлнэ ёһоор, Хоккайдын университеттэ студентнэрэй урлагаар бүхы мэдээрхи университетүүд гурбан үдэрэй бунгалгаа сонсохоо.

Нийслэл хотын «Мэйди», «Васеда», «Хосей» болон бусад университетүүдтэ олон мянгад студентнэр хабаадалһан митингнүүд болоо. Саг үргэлжэ аалар борооной ахаржашы байгаа һаань, Кисин одоной хажууда ехэ демонстраци болоо. Правительство городской гүйлсэнууд, американска посольствэ Кисин болон парламентын орононууд руу 9 мянга чахуу полициинхидыс ерүүлээ. Полициинхидыс демонстрацида хабаадагшад митинг рондо туласалдаан болоо.

Профсоюзудай Генеральна Советдэй болон бусад демократическэ эмхинуудэй шийдхэбэрээр демонстрацида хабаадагшад мүнөөдэр Токиогой үйлсэнуудтэ гаража, полициинхидтай шэрүүн аашануудтэ эрид эсэргүүсэлтэ хэхэ.

„У-2“ самолёдууд тагнуул хэхээр

РИМ, июнийн 16. (ТАСС). «Лонхид У-2» түхэлэй американска самолёдууд тагнуул хэхээс нийлэһэн. Ливийн, Саудовска Аравин газар дээгүүрхи аэродромуудта байдаг США-гэй тагнуулай самолёдуудыс Дүтүн Зүүн ороноудай агаарыс тагнуул хэхээс нийдэнээр гэжэ Баруун Европийн болон Араб ороноудай газетнүүдтэ толилогдон мэдээсэлнүүдыс Италийн «Паззе Сера» гэжэ газетэ дурлана.

США-гэй тагнуулай түб управленидэ сэхэ мэдэлтэй «10-10» гэжэ агаарай сэрэгэй часть Туркмени Иранай, Ирагай, Израилин, мун Сири, Египет болон ондооһыс араб ороноудай, тэрэ толоо Аджиртай газар дайдын зурагуудыс дээрлэһэн буулгаха түсэгтэй хүдэлмэриин гэжэ «Паззе Сера» саашан бэшэ. Дурсагдһан гүрэнүүдэй өһөдын дэргэдэ үзбөөлөгшүүр газар дайдын зурагууд самолёдоо буулгагдаха ёһогүй гэжэ тэрэ газетэ бэшэ.

Редакторай орлогшо С. БАЛЖИНИМБЕВ.

Газетыс захилга 1960 ондо үргэлжэлһөөр

Хэлхээ холбооной конторо, отделениин почталыон бүхэн, РТС, совхоз, колхоз, предпряти, эмхи зургаан болон һуруулинуудтахи хэблэл тараалгэ олонитын түлөөлөгшэд захил абаһа.

ГАЗЕТЭ ЗАХИХА ҮНЭ СЭН:

6 һарын—30 түхэриг, 3 һарын—15 түхэриг, 1 һарын—5 түхэриг.

Шамданга захит «Бурят үнэн» газеттээ!

